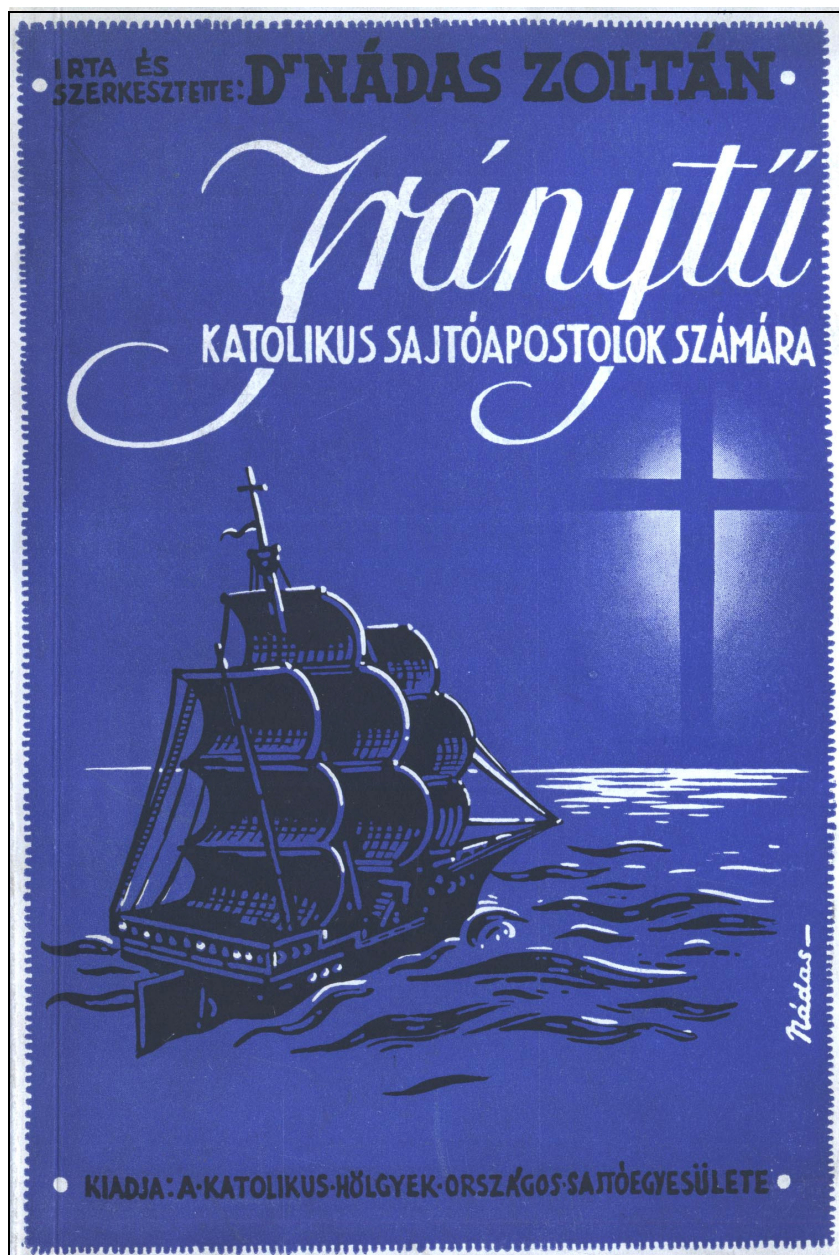

Nádas Zoltán

Iránytű katolikus sajtóapostolok számára

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyarnyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

Dr. Nádas Zoltán (írta és szerkesztette)
Iránytű katolikus sajtóapostolok számára

Nihil obstat.
Dr. Michael Marczell
censor dioecesanus

Nr. 2798/1941.
Imprimatur.
Strigonii, die 10. Maii 1941.
Dr. Joannes Drahos
vic. gen.

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv 1941-ban jelent meg a Katolikus Hölgyek Országos Sajtóegyesülete kiadásában (nyomtatott a Korda R. T. nyomdájában).

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
Előszó.....	4
A szerkesztő előszava	5
A sajtó mint nagyhatalom	6
Sajtó és egyén	6
Sajtó és műveltség.....	6
Sajtó és foglalkozás.....	7
Sajtó és erkölcs	9
Sajtó és szórakozás	10
Sajtó és család.....	12
Sajtó és társadalom	14
Sajtó és a szociális kérdés	14
Sajtó és közvélemény.....	15
Sajtó és társadalmi irányzatok	17
Sajtó és világnézet.....	19
Sajtó és vallás.....	19
Sajtó és hazafiasság.....	20
Kell-e katolikus sajtó?.....	22
Katolikus sajtónk története	24
Hogyan jött létre a K. S. V.?	24
Sajtóértékeink	25
Katolikus sajtónk élete.....	27
Mi kell a jó újsághoz?	27
Hogyan készül az újság?	28
Hogyan indulnak meg a rotációsok?	30
A mi lapjaink.....	31
Hogyan dolgozik a sajtóapostol?	36
A nő mint sajtóapostol	43
Propaganda célú kultúrdélutánok és szülői értekezletek rendezése.....	46
A katolikus sajtóapostolkodás módszerei	47
A katolikus sajtó harca az érvényesülésért	49
Függelék. Így írnak ők – így írunk mi	56

Előszó

A magyar katolicizmus nem áll már a sajtóügy megértésének kezdetén. A magyar katolikus sajtó sem az a szerény nyomdatermék már, amelynek az lenne az értéke egyedül, hogy az igazságért küzd és csak a jóakarató elnézést esdené gyatraságáért.

Nem! Hála legyen az áldott emlékü P. Bangha Béla S. J. lángoló és fáradhatatlan harcának és apostoltársai bátor kitartásának, a magyar katolicizmus jelentékeny része ismeri már a katolikus sajtó erejét és vele szemben köteles teendőit.

Nem! A katolikus sajtó ma már nem kér jóakarató elnézést, mert szellemi ereje, korszerű technikája, komoly és lelkiismeretes állásfoglalása az első sorban menetelők közé vitték. Kifogásokat ma már csak a tudálékosság, avagy az okvetetlenkedés hánytorgathat ellene.

A katolikus önérték és a katolikus sajtó ma már él! Az életben azonban baj a megállás, mert ezt tapasztalat szerint a visszafejlődés szokta követni. A katolikus sajtó és sajtókötelességérzet ügyére is érvényes ez.

A katolikus közönség e kötelességérzetét ébren kell tartani, meg kell erősíteni, a lankadókat új lendületre kell bírni, a még közömböseknek is be kell vonni. A megállás nagy hiba lenne, sőt a terjedést már csak lanyhán szolgáló agitáció is vétkes mulasztás.

A „Katolikus Hölgyek Országos Sajtóegyesülete”, amelynek az eddigi eredményekben oly nagy érdeme van, ezt a további munkát szolgálja, amikor e könyvet megíratta és kiadja. Anyagának első része a katolikus sajtókötelességet fölírzza és öntudatosítva megerősíti azokban, akikben már megvan, a meggyőződés erejébe segíti azoknál, akikben még gyenge. A sajtóapostolkodás módszerének, technikájának és szervezésének összefoglalásával pedig nemcsak egyedülálló dolgozatot nyújt, hanem iskolát nyit. Iskolát azoknak a mindinkább szaporodó laikus apostoloknak, akiknek ma már nemcsak a buzgóság az értékük, hanem a hozzáértés is.

Kísérje e könyvet Isten segítő kegyelme és fogadja a katolikus apostoli lélek megértése!

Veszprém, 1941. Szalézi Szent Ferenc napján.

Dr. Czapik Gyula
veszprémi püspök,
az A. C. sajtószakosztályának elnöke

A szerkesztő előszava

A katolikus sajtóra vonatkozólag már sok értékes előadás hangzott el, sok megvilágosító és harcbaindító gondolat sugárzott szét az előadótermek magasfeszültségű légkörében. A rotációsok dübörgése is sok lendítő erőt árasztott ki a lelkekre. Csupán az hiányzott még, hogy valaki ezeket teljessé téve keretbe foglalja, mederbe terelje, hogy így a katolikus lelkek még nagyobb tömegeit sodorhassák magukkal.

Erre az összegező és kiegészítő munkára szívesen vállalkozhattam P. Bangha megbízása folytán, minthogy kiváló és hozzáértő egyének végezték el az alapvetés jelentős munkáját. Neveiket azoknál a témáknál tüntettem fel, amelyekbe írásaikat és előadásaikat bedolgoztam. Az előadások azon a két sajtótanfolyamon hangzottak el, amelyek egyikét a Katolikus Hölgyek Országos Sajtóegyesülete 1939. július havában Kassán, a másikat pedig a budapesti Actio Catholica Sajtószakosztályával karöltve 1939. november havában Budapesten rendezte.

Szeretettel adjuk ezt a kis könyvet a sajtóapostolok kezébe. A katolikus sajtónak ugyanis nem lehetnek csak hivatalnokai és ügynökei, mert ez a sajtó a krisztusi eszmét kívánja diadalra vinni a maga területén: a közvéleményben – és rajta keresztül: a közéletben.

Ha az itt csoportosuló gondolatokból egy diadalmas sajtóapostolkodás harcbadobó kúrtszava harsán fel, amely lassan, de ellenállhatatlanul meghódítja a katolikus tömegeket a katolikus sajtónak, akkor valamennyien, akik közreműködtünk ennek a kis Iránytűnek a megalkotásában, arra fogunk gondolni és azt fogjuk mondani: ezt szerettük volna – ez volt *minden fáradozásunk egyetlen célja*.

A sajtó mint nagyhatalom

Sajtó és egyén

Sajtó és műveltség

„Egy szabály van életemben s ez az Isten akarata. Egy törvény s ez az Ő parancsa. Egy cél s ez az Ő rendelkezéseinek hűség, alázatos, engedelmes végrehajtása. Egy boldogság: az Ő megelégedése. Minden más magában csak múló árny és omló, futó homok.”
Bangha: Örök Élet Igéi

Örök emberi tulajdonságot rögzít a társadalmi kapillaritás törvénye. E szerint mindenki valamely titokzatos erőttől hajtva igyekszik magasabbra emelkedni annál az általános élet- és ezzel együtt szellemi színvonalnál, amelyet környezetétől örökségképpen kapott. Ha ez az értékes ösztön valakiben nem tud jobb és nemesebb formát ölteni, akkor az ember annyira elsekélyesedhetik, hogy csupán az élet apró-cseprő érdekességeit, szenzációit keresi és adja tovább. Közönségesen pletykának nevezzük a szellemi életnek ezt az elferdülését, amely lehet néha ártatlan, de sohasem lélekemelő. Ne gondoljuk azonban, hogy még az ilyen ember is ne adná át örömmel a lelkét egy-egy nemesebb szellemi besugárzásnak. Még az ilyen ember lelkében is él a vágy, hogy szélesebb látókörhöz jusson, sőt, hogy okos, tapasztalt és a maga módján művelt ember hírét költsék felőle.

Csak hogy nagyon jól tudjuk, mennyi fáradságot és anyagi áldozatot követel a magasabb kultúrának módszeres kiteljesítése. Hány embernek áll módjában beszerezni az értékes és drága könyveket? Hányan van aztán lehetősége és türelme, hogy fél éjszakákat vagy akár hosszú órákat is eltöltsön mellettük? Csak kivételes egyéniségek tehetik meg azokon kívül, akiknek hivatása ezt intézményesen biztosítja. A Faraday-ek és Edison-ok nem tartoznak a mindennapos jelenségek közé. Az átlagember számára, aki mégis csak fejlődni akar műveltség dolgában, marad az olcsó, a leegyszerűsített és rövidre fogott irodalom. *Ezen a téren pedig feltétlenül vezető szerepet játszik a napisajtó.*

Ha tízezrekről, meg százezrekről megállapítást is nyer, hogy nem olvasnak, helyesebben szólva, nem vásárolnak naponta újságot, akkor ennek minden bizonnyal súlyos okai lehetnek, de mégsem oly erősek, hogy megcáfolhatnák felfogásunkat. Mindenesetre a komoly okok között szerepel az analfabétizmus is. Szerencsére nálunk nem túlnagy mérvű, azonkívül évről-évre csökkenő irányzatot mutat. Amíg a trianoni Magyarországon 1920-ban 1.093,187 volt az írástudatlanok száma, 1930-ban ez már 735,076-ra csökkent. A 12 éven felülieknél ez 13 %-ot, illetőleg 9,7 %-ot tett ki. Sokkal jelentősebb szempontot állít velünk szembe az anyagiak hánya. Ez azonban annyira sajátos jellegű kérdéseket takar, hogy a velük kapcsolatos feladatainkat másutt kell ismertetnünk. Le kell mégis szögeznünk, hogy az újságvásárlástól való tartózkodásban nagyobb szerepet játszik az anyagiak, mint az érdeklődés hiánya.

Nagyon természetes, hogy az érdeklődés, tehát a szellemi fejlődniakarás nem terjedhet ki megkülönböztetés nélkül minden sajtótermékre. Más a kisember sajtója és más a középosztálybeli. Más a vidéki és más a városi.

Tény, hogy ha az emberben a művelődés természetes igényeit kellőképpen felszítjuk és mindjárt kezébe is adjuk az ő sajtóját, amelyik az ő szájaíze szerint való, akkor az említett társadalmi kapillaritás törvényében a sajtóapostolkodás számára igen erős szövetségest nyertünk.

Nem szorul külön magyarázatra az sem, hogy magát a művelődési igényt kellőképpen ki kell emelni az emberekből, különösen az egyszerűbb emberekből. Talán legkönnyebb, hozzá még leghatásosabb eszköznek látszik a tájékozatlan, a látókör nélküli ember kipellengérezése. Az önérzet mindig használható emelőrúdnak szokott bizonyulni. Egy kis anekdota a biztosítási ügynökről, aki az életbiztosítást azzal a fogással varrta a Mihály bácsik, meg az István gazdák nyakába, hogy abba belefoglalják a Riska tehenet is arra az esetre, ha – Isten ne adja – kimúlna ebből az árnyékvilágból – feltétlenül megteszi a maga hatását. Hozzá lehet tenni, hogy ilyesmi nem történhetik meg azzal, aki előfizet az újságra és mint ilyen fontos ügyeiben előzőleg kikéri a szerkesztő jótanácsát. Rá lehet arra is mutatni, hogy az ilyen rászedett ember mennyire világ csúfjaként áll a többiek, nem utolsósorban a beszédes feleség, főként pedig az anyósa előtt. Mindettől megkímélheti magát az aránylag olcsó előfizetés révén.

Ne felejtsük el azt sem, ha már a műveltség kérdéséről van szó, hogy milyen nagy igazság van az angol közmondásban: *ami az egyiknek étel, a másiknak méreg*. (One's meal is another's poison.) Ha műveltséget akarunk, nem mindegy az, hogy milyent kapunk. Elszomorító például hallgatni és látni a messze idegenbe szakadt magyar ember szórakozását, mulatozását. Hogy elsírja magát a régen hallott magyar nótára! Egyszerre csak felrajzolódik lelkében kicsi falujának a templomtornya és felcsendül a régi, boldog gyermeki álmot hozó esti harangszó. Maga sem tudja miért, de sírva fakad. Valami hiányzik az életéből. Valamit másként kap, nem úgy, mint ahogy az ő józan magyar esze, becsületes magyar szíve megszokta és természetesnek találja. Ez a különbség műveltség és műveltség között.

Igy lehet azonban továbbvinni a kérdést. Amit elbír egy hazátlan, egy gyökértelen és éppen ezért felelőtlen ember; ami jó egy izgága, handabandázó, egyúttal az orránál tovább nem látó idegbetegnek – az nem lehet jó és azt nem is bírhatja el egy egészséges, nyugodt gondolkodású, igazi magyar ember.

Nem mindegy tehát, hogy honnan vesszük a műveltségünket és annak továbbfejlesztését. Éppen ezért az sem mindegy, hogy kik írják tele a napisajtó hasábjait és oldalait, amelyekről hírek és vélemények formájában tudomásul vesszük a körülöttünk sűrűlő és robbanó élet alakulását. Ugyanaz a lélek, ugyanaz a szív kell, hogy a toll hegyén át az újságpapírosra árassza hitét és jószágát, különben az olvasó nem ételt, hanem mérget fog kapni. A látóköre szélesedik, műveltsége gyarapodik, de ez sohasem lesz az ő igazi látóköre és igazi műveltsége. Az egyszerű kis cselédleány is először Színházi Életet olvasott, aztán táncosnő szeretett volna lenni, végül jött a lúgkő és – a halál. Talán egy jószágos fejkendő néni és egy kérgeskezű becsületes ember siratta meg a sorsát. Bár vették volna ki a kezéből a mérget, de nem a lúgkövet, hanem még azt megelőzően – a rossz sajtót.

Katolikus ember csak katolikus sajtóból szerezheti meg és gyarapíthatja általános műveltségét.

Sajtó és foglalkozás

Amikor az újságárus állványáról leemeljük a megszokott vagy akárcsak ismerős hírlapot, egyszeri átlapozás után hamarosan megtaláljuk benne azt a cikket, amelyet legközelebbi szabad félóránkban fokozott figyelemmel szeretnénk elolvasni. Ez a cikk lehet valami politikai szenzáció, egy nagy ember nekrológia vagy egy tömegszerencsétlenség drámai riportja, legtöbbször azonban szoros összefüggésben áll hivatásunkkal, foglalkozásunkkal.

Lehet-e érdektelen, mondjuk egy bádigos vagy szabó számára a valósággal szemébe ugró cikk: „Váratlanul új választásokat írnak ki az ipartestületben.” Átlapozhatja-e holmi nemtörődomséggel a tisztviselő a kinevezésekről szóló hivatalos közleményt? Még ha hozzá is kell tennie a végén: na, megint kimaradtam – akkor is csak végigolvassa. Vagy talán az orvos nem figyel-e fel azonnal, ha „Rendkívüli gyógyulások” címmel meglát egy két-hasábos leírást.

Hiába mondják, hogy senki sem szeret a munkájáról beszélni, ha egyszer már letette a szerszámot. Ellenkezőleg, mindenki a saját foglalkozásáról beszél és hall legszívesebben – csak nem olyan formában, ahogy az munka közben elő szokott fordulni. Itt ugyanis többnyire részletkérdések, kifejezetten szakszerű dolgok adják elő magukat. Viszont más alkalommal, így újságolvasáskor is, az élet kisebb-nagyobb szenzációin kívül, a foglalkozásbeli ügyek magasabb szempontú áttekintése, magában a munkakörben nem látható vonatkozásaik vagy aktuális fordulataik keltik fel az ember érdeklődését.

Az ilyen áttekintést nyújtó, a mindennapi élet eseményeinek beláthatatlan forgatagában foglalkozásunknak időről-időre felbukkanó aktualitását érzékeltető újságcikkek bizonyos logikai és ezzel együttjáró idegfeszültséget oldanak fel. Olyan hatással van egy-egy ilyen közlemény, mint a sokat kifejező, de mégis könnyű zene, amely egy régi emléket vagy a tudat alatt régóta bujkáló érzést segít bennünk felszínre, minket pedig annak jóleső megéléséhez.

Azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a legtöbb ember szabad pályán működik. Már pedig az ilyen ember a legközvetlenebb és a legszorosabb kapcsolatban áll a társadalom életével. Nem közömbös tehát ránézve, hogy kap-e hírt a közvélemény bizonyos alakulásáról és az olyan események bekövetkezéséről, amelyek tulajdon foglalkozására közvetlen hatást gyakorolnak. Vajon el tudnánk-e képzelni megfelelőbbet erre a célra, mint éppen a napilapot?

Természetesen nem állíthatjuk, nem is állítjuk, hogy a hírlapirodalom helyettesíthetne bármilyen szakirodalmat. Annyi azonban bizonyos, hogy még a szakembernek is szüksége van arra a napisajtóra, amely szakmájából közérdekű kérdéseket vet fel, ami által fantáziáját megtermékenyíti és további fejlődéséhez lendületet ad.

A mondottak alapján a sajtóapostol feladatai közé tartozik, hogy rámutasson a sajtó nélkülözhetetlenségére az egyes foglalkozási ágak tekintetében is. Ugyanakkor vállalkoznia kell arra is, hogy egy-egy munkakör előfizetőinek vagy akárcsak remélhető előfizetőinek a kívánságait közölje a szerkesztőséggel. A legtöbb ember ugyanis még erre sem vállalkozik, hanem egyszerűen kiköt annál a sajtóterméknél, amely munkakörének is legjobban megfelel.

Az is következik a fentiekből a sajtóapostol számára, hogy nem elegendő a propagandát mindig csak heterogén, tehát rendszertelenül összeverbuvált tömegek irányában folytatni. Ez bizonyos ponton túl terméketlennek fog bizonyulni. *Okvetlenül módját kell találni, hogy a sajtóapostol eljusson az egyes foglalkozások szervezeteihez vagy legalább is jelentősebb csoportjaihoz.*

Természetesen e tekintetben is a sajtóapostolkodás egyik legerősebb fegyvere maga a felmutatható, tökéletes sajtótermék.

Sajtó és erkölcs

Dr. Biró Bertalan:
A sajtó és az erkölcsan című
előadása nyomán

*„Az életben egy a szükséges: a lélek művelése és
megmentése, Isten és az örökkévalóság s mint az egyedül
idevezető út: a katolikus hitélet.”
Bangha: Örök Élet Igéi*

Kétségkívül nagy horderejük van a gondolatoknak. Néha még az ekrazitnál és a mélyvízi bombáknál is hatalmasabb feszítőerővel kényszerítenek utat bizonyos társadalmi folyamatok számára. A sajtó is akkor jut jelentőségének a tetőpontjához, amikor állandó sugalmazásával irányítani tudja erkölcsi ítéleteinket és magatartásunkat.

Valljuk be ugyanis őszintén, hogy az átlagember – legalább is gyakorlatban – egy kissé anyagi. Anyagias például abban az értelemben, hogy nem a mélyebb, hanem a sokszor hangoztatott gondolathoz szegődik. Még itt is a mennyiséget nézi. Márpedig ha egy gondolat, egy felfogás gyakori hangoztatásáról van szó, akkor vitán felül áll, jelen körülményeink közt, a napisajtó óriási jelentősége.

A mondottak nyomán nyilvánvaló a sajtó és erkölcs szoros összefüggése.

Az előadó három pontba foglalta össze a sajtóra vonatkozó erkölcsi követelményeket, kiemelve a tízparancsolatból a következőket: 1. Idegen Isteneket ne imádj. 2. Ne paráználkodjál. 3. Hamis tanúságot ne szólj felebarátod ellen.

A keresztény közvélemény előtt a régi korok idegen istenei már nem faragott bálványképek gyanánt jelennek meg, hanem mint idegen eszmék öltenek testet, többnyire a nyomtatott szó alakjában. Kinyilatkoztatásuk lényegesen eltér, legtöbbször pedig szöges ellentétben áll a keresztény életszemlélettel.

Az az ember, aki csak átadja magát az olvasnivalónak, aki csak azért olvas, hogy felesleges idejétől és önmagától megszabaduljon, aki nem tesz különbséget felfogás és felfogás között, – az jóformán észre sem veszi, hogy idegen eszmét csempészett lelkébe az idegen sajtó. Sohasem fogja ott azt találni, hogy a katolikus erkölcsi nézet ostoba és helytelen – habár a régi liberális és a korszerű szélsőséges sajtó nem áll messze az ilyen útszéli hangtól sem. Ellenben feltálnak neki valami érzelmes történetet, amely egy „önhibáján kívül” elvált, elegáns, fiatal, „még élni kívánó” asszonyról szól, akitől igazán nem lehet kívánni, hogy „élve temetkezzék el”. Sok ember lelkébe már ezzel is bevitte az idegen sajtó az idegen eszmét: nem lehet igaz a házasság felbonthatatlansága. Arról már minden bizonnyal bölcsen fog hallgatni ugyanez a sajtó, hogy a fiatalasszony később még kétszer vagy háromszor elvált, mert még azután is „élni kívánt”. Gyermekekről pedig már csak azért sem eshet szó, mert egyszerűen nincsenek.

Ne paráználkodjál! Ezzel a paranccsal kívánta megóvni Isten az emberiség életfáját mindenféle szuvasodástól és fergesedéstől. Az idegen sajtónak ebben a kérdésben is más a véleménye. Természetesen most se gondoljuk őt annyira naivnak, hogy talán vitába bocsátkozik velünk. Most is megfelelnek számára az elbeszélések és a botránykrónikák zsonglőr-mutatványai. Hozzájuk még itt-ott néhány émelygős „aforizma” – és készen áll a sajtó, amely ezer meg ezer változatban, de mindig azt duruzsolja hiszékeny olvasói fülébe: lehetetlen, de meg fölösleges is tisztának maradnod – hűséges és becsületes asszonyt úgy sem találsz sehol, legfeljebb görbe utait nem tudod felfedezni.

Mit szóljunk aztán az apróhirdetésekhöz? Itt lehet legjobban megdöbenni a fertőzött fa férges gyümölcsétől. Hol nyíltan, hol burkoltabban, de itt folyik a legcsúnyább kerítés és a

legaljasabb kereskedelem testtel, lélekkel egyaránt. Szemfüles riporterek és detektívek nem egyszer kiderítik, hogy miért hirdetik magukat oly sokat egyes masszírozónók vagy házhöz járó manikűrös kisasszonyok.

A sajtónak az erkölcsi élet ellen elkövetett merényletei közül talán a legvakmerőbb és a legeredményesebb: a rágalmazás. Rágalmazni személyeket, intézményeket és kormányzati rendszereket. Rágalmazni burkoltan és arcátlan nyíltsággal – ez mind az idegen sajtó bevált eszköze. Kipróbálták a liberálisok az Egyház ellen, a szabadkőművesek hazánk ellen, a szociáldemokraták pedig a középosztály ellen.

A rágalmazásnak abban rejlik a hatása, hogy mindig szenzációt kelt. Már pedig a szenzáció egyrészt pénzt húz ki az emberek zsebéből, másrészt pedig – minden helyreigazítás ellenére is – ledöfi az áldozatot a tömeghisztéria csendes borzadására vagy vérszomjas kéjelgésére.

A sajtó azonban – egészítsük ki az előadó szempontjait – nemcsak rombolni tud, hanem építeni is. Módjában áll mindenkor rámutatni az igazságtalanságokra, az erkölcstelenségnek nemcsak következményeire, hanem a nyilvánosságnak szánt szemforgatására és önmagával való ellentmondására is. Hatalmas reflektorfényét ráirányíthatja a bujkálásokra, az aknamunkákra, az általános emberi bizalom nemes valutájának a sikkasztóira és csempészeire. Ugyanakkor módjában áll bemutatni az igazságot, a jóságot, a maga érintetlen, hamvas szépségében, egyúttal diadalmas erejében.

A sajtó hatalmas lendülettel kisöpörheti a társadalom és a közélet minden erkölcstelenségét, de csak az a sajtó, amelyik nem erkölcstelenebb, mint maga a társadalom és a közélet.

Az erkölcsi élet szempontján keresztül is hatásosan mutathat rá a sajtóapostol a hírlapirodalom nagyhatalmi állására.

Sajtó és szórakozás

Ha az egyes újságolvasó szempontjából tovább elemezzük a sajtó jelentőségét, a teljesség érdekében a szórakozás kérdését sem szabad figyelmen kívül hagyni. Az első pillanatban talán nem is gondolunk arra, hogy milyen nagy szerepe van a szórakozásnak és kifejezetten a játéknak még a felnőtt ember életében is.

A játék és szórakozás ugyanis nemcsak a gyermek ösztöncselekvései közé tartozik, amelyekkel felnőtt életét gyakorolja be már jóelőre. Nem is csak a felesleges energiák levezetésére szolgál (a helyes emberi életmód úgysem ismer felesleges energiákat), hanem egyszerűen sajátos, különálló megélési formákat hoz elő bizonyos élettartalmakhoz. Az élet teljessége ugyanis nem csupán külső eseményekből áll össze, hanem szóhoz jutnak a lélek mélyéből előtörő igények is. Ezeknek a titokzatosan feltörő igényeknek a kiélési formája leggyakrabban az elképzelés, a játék, a szórakozás. Vajon ki az, aki egy novella vagy regény főhősébe bele ne képzelne magát? Miért ad ez szórakozást az embernek, ha nem azért, mert soha vagy legalább is jelenleg nem lehet azzá, akit a főhős megtestesít? Jelentősége van azonban a játéknak a külső események világában is, hogy fényével átjárja azoknak nem egyszer tragikus sötéttségét.

Mondanunk sem kell, hogy ha valahol, hát épp a játéknál és a szórakozásnál csoportosulnak az emberek a legkülönbözőbb irányban. Érvényes azonban ennek a fordítottja is.

A játék és szórakozás éppen azért, mert az ember öncélú igénye, szellemességénél fogva egyaránt alkalmas, hogy az embereket tisztultabb érzésekkel és felfogásokkal vagy pedig közönséges indulatokkal töltsse el.

Nem mindegy ezért, hogy valaki örökké csak anyósvicceken, közéleti emberek kifigurázásán és a legszentebb dolgoknak társas szórakozások középpontjába való lerántásán találja az örömét, vagy pedig az elme pazar játékát magasabb eszmekörben és erkölcsi tisztaságban tudja élvezni.

Természetesen, mint ahogy a sajtó sem feledkezhetik meg az újságolvasó igényéről, amikor tréfáról és szórakozásról van szó, nem számítva a cikkek és események változatosan sziporkázó játékát – *hasznlóképpen kell, hogy a sajtóapostol is felhívja hallgatóságának a figyelmét az általa propagált újság ebbéli gazdagságára.* Kétségtől legjobban ezt szemelvényekkel bemutatni. A hallgatóság derülni fog, a jókedvű ember pedig mindig könnyebben nyerhető meg eszményi céljainknak.

Hellyel-közzel meg lehet kockáztatni egy-egy idegenszellemű adomát, feltéve, ha utána elég komoly, sőt komor színekkel tudjuk érzékelteni az ízléstelenségét vagy a benne meghúzódó tragikus következményeket. Egyébként is az egészségtelen levegőjű játékokat és szórakozásokat legkönnyebben úgy tudjuk kiűzni a színről, ha feltárjuk sötét vonatkozásait és a viccelődőket magukat állítjuk be az így előre elkészített gyászos keretbe. Valamirevaló ízlésű ember mégsem fog ravatal mellett élcelődni.

Végül még azt a tényt kell leszögezni, hogy műveltség és foglalkozási ágak szerint más és más szórakozási igény jelentkezik az embereken. Napszámosoknak például nem az iskolai életből kell venni a tréfát, jogászoknak pedig lehetőleg nem a műszaki világból.

Sajtó és család

*„Az Evangélium nemcsak túlvilági, hanem evilági boldogságunknak is mellőzhetetlen végső alapja.”
Bangha: Örök Élet Igéi*

Közismert dolog, hogy a reklámoknak milyen nagy jelentőségük van. Amerikában például, ahol igen eredményesen működik az ún. Közvéleménykutató Intézet, megállapítást nyert, hogy az egyes cikkek vásárlói több mint 80 %-ban a reklámok hatására keresik a kérdéses gyártmányokat. A reklám azonban csak akkor éri el a célját, ha jó. Ahhoz pedig, hogy jó legyen, nem elég, hogy lépten-nyomon, unos-untalan látni lehessen, hanem kell, hogy az embert a legmelegebb, a legdélgettebb gondolatain és érzésein át közelítse meg. A jólsikerült, ügyes reklámok között nem egyszer találunk olyant, amelyen a gyermek meghatóan kérleli vagy már valósággal nyaggatja a szüleit, hogy neki ilyen meg olyan édességet, ruhát, játékot vagy iskolai felszerelést vegyenek. A gondos szülőnek így ötlök eszébe, hogy hogyan is szerezhetne örömet jó gyermekének, de meg a gyermekben is így érlelődik meg az elhatározás, hogy legközelebb milyen kéréssel álljon elő. Ez a reklám eléri a célját, mert egyrészt a nyugtószkodó gyermeknek ötlettel szolgál, másrészt pedig a szülőt a legkönnyebben járható úton közelíti meg: a gyermekén keresztül.

Sokat mond ez a sajtóapostolnak.

Ahogy a helyes újságszerkesztés nem hagyhatja el a gyermekrovatot, ugyanúgy a sajtóapostol sem mellőzheti propagandájából a család fiatalabb nemzedékének, a gyermekseregnek a szempontjait.

A legtöbb ember, nem utolsó sorban nálunk magyaroknál, igen szerény körülmények között él. A nyomtatott szóra csak keveset költöhet, mert kell a legszükségesebbre. Milyen nagy könnyebbség tehát a családapa számára, ha újságjából kitéphet egy lapot és odaadhatja gyermekeinek: ezt olvassátok, a képeket pedig színezzétek ki, ragasszátok kemény papírosra és vágjátok ki. Mindjárt van szórakozás, nemes tevékenység, csend és meghittség. Ha pedig a gyermeknek megvan az öröme, a szórakozása és az igazi játszva tanuláshoz a lehetősége, akkor persze hogy kérni, valósággal kunyerálni fogja szüleitől ezt a lapot.

A családban azonban rendesen nemcsak gyermek, hanem anya és feleség is van. Már pedig a legtöbb háznál az asszonynak komoly szava szokott lenni. Még ha nem is ő „hordja a kalapot”, akkor is, mint a családfő egyenrangú élettársának, lehetnek méltányos kívánságai, amelyeket, ha azokra egy mód van, teljesíteni kell.

A sajtónak és a sajtóapostolnak fel kell tehát figyelni a női világ kérdéseire is, amelyek rendesen két tengelyre épülnek: a főzés és a divat „alapvető problémáira”. Ha egyszer a sajtóapostolnak módjában van szemelvényes formában ügyesen rámutatni a lapnak e tekintetben is gazdag tartalmára, akkor nem kell kikötnie végérvényesen az erkölcsi köteleességek eldörgésénél, hanem további érvekhez is nyúlhat. Rámutathat arra is, hogy nem kell máshonnan beszereznünk a komoly, vallásos életszemléletnek irodalmi feldolgozását és ugyancsak más helyről az élet gyakorlati megismerését, átélését. Amennyire szolgálatot teszünk ezáltal a jószándékú embereknek, ugyanannyira segítjük elő a jó sajtót is elterjedésében és ennek nyomán tartalomban egyaránt.

Nagyon jó arra is utalni, hogy egy

valamirevaló család nem engedhet át akármit a küszöbén. A körültekintő édesapa nem adhat akármit felesége és gyermekei kezébe. Nem szabad ugyanis elfeledni, hogy az otromba viccekből és a farizeust szemforgatással előadott botrányokból lassanként mégis csak légkör lesz a családban.

A mérgezett levegő pedig mállasztja a közösség régi ellenálló erejét. Késő lesz a megdöbbenés, ha a legközelebbi válság majd szétzülleszt a családot és az azelőtt hűséges feleség azzal távozik a közelharcok színteréről: történt ilyesmi már mással is, és nem érdemes belőle egyebet csinálni, mint amit már csináltak mások is – egy jól sikerült vígjátékot.

Ha már a család kérdésénél vagyunk, akkor ne csak azokról a családokról emlékezzünk meg, amelyek a rossz sajtó hatására felbomlottak, hanem – legalább egy mellékmondatban – azokról is, amelyek az ugyanilyen napilapok közvetlen vagy közvetett hatására létre sem jöttek. Hiába, a sajtó akkor is nagyhatalomnak bizonyul, amikor az önzést és a zabolátlanságot hirdeti.

Sajtó és társadalom

*„Annyi lesz a boldogság, a rend, az összhang, a méltóság
életünkben, amennyire Jézus nevéhez szabjuk éveinket,
társadalmunk és magunk fejlődését.”
Bangha: Örök Élet Igéi*

Sajtó és a szociális kérdés

Freesz József,
az Emszo elnökének
hasonló című előadása nyomán

Kétségek nélkül mint nagyhatalom mutatkozott be a sajtó, amikor az újságolvasó egyénre és annak családjára tett, többé-kevésbé szükségszerű hatásait vettük vizsgálat alá. Mint valami elragadó tűzijáték, újabb meg újabb színeket és formákat szórt önmagából, amikor egymásután sorakoztattuk fel a művelődés, a foglalkozás, az erkölcs, a szórakozás és a családi élet szempontjait.

A sajtó azonban egy cseppet sem veszít a jelentőségéből, amikor továbbmegyünk és a társadalom életével való összefüggésében szemléljük. Talán még fokozottabban bontakozik ki az ereje ebben a vonatkozásban, minthogy a sokmillió egyéni és családi élethatások vízcseppjeiből előáll az üdítő és az egész társadalmi légkört újjávarázsoló záporosó – vagy, ami az idegen sajtó munkája, felülvölt a mindent elpusztító és elmosó vihar.

Nézzük csak az első részletkérdést: a sajtónak és a szociális problémának az összefüggését. A szociális kérdés szempontjából is hatalmas lehetőség rejtőzik a rotációsok méhében.

Az előadó szerint mindenekelőtt negatív, vagyis a társadalmi igazságtalanságok elhárításával tehet sokat a sajtó. Ha ugyanis a napilap kellő nyomatékkel felhívja a nagyközönség figyelmét a társadalmi élet igazságtalanságaira és ugyanakkor hangulatot ébreszt az igazság mellett, akkor a jóízű emberek undorral fordulnak a visszaélés felé és követelik a megszüntetését.

A szociális igazságtalanságok feltárása és megszüntetése céljából elsősorban a rendszer hibáira kell felhívni a közfigyelmet. Az előadó megvilágításul fogható esetet hozott fel. Az egyik üzemből, amely katonai parancsnokság alatt áll, kifutónak alkalmazott egyén jelentkezett nála és arra kérte, hogy az ottani havi 60 pengős állásából emelje ki és szerezzen neki valami jobban jövedelmező helyet. Az előadó kérésére a katonai parancsnok hozzá is járult, csupán azt kívánta, hogy a távozó helyébe hozzon egy másikat. Hozott is egy másik kifutót. Ekkor azonban beleszólt a gyáros: az előző ugyan kifutónak volt alkalmazva (és mint ilyen fizetve), de fel lehetett használni nikkelezéshez is. Olyan kifutót kíván tehát, aki nikkelezni is tud.

A sajtó további feladata a rendszer funkcionális (működési) hibáira terelni a közfigyelmet. Van ugyanis már – hála Istennek – sok jó szociális törvényünk, de azok – sajnos – nem érvényesülnek mindig teljes egészükben. Erre is megtörtént esetet mondott el az előadó. Az egyik állami gyár 700 munkása, hivatkozva a megfelelő törvényre, a nekik járó kéthetes szabadságot kérte, természetesen fizetéssel. Az igazgató azzal utasította vissza kérésüket, hogy még nincsenek egy éve munkában, minthogy előző esztendőben a cseh állam foglalkoztatta őket.

Ugyancsak negatíve végül azzal is szolgálhatja a sajtó a szociális igazságot, hogy egy-egy család nehéz helyzetének a feltárásával egész társadalmi rétegek szociális bajait fordítja napfényre.

A sajtónak azonban pozitív irányban is vannak feladatai – fűzte tovább az előadó. Világos képet kell vetítenie a nagyközönség elé a helyes szociális felfogásról. Ne hagyja például félrevezettetni magát, hogy a munkabérek drágulásával az áraknak is jelentékeny mértékben szabadna emelkedniük. A munkabérek ugyanis csak a termelési költségek 1/26-od részét teszik ki. Ha tehát a munkabéreket 100 %-kal is emelnék, akkor is a 26 filléres cikk ára jogosan csak 1 fillérrel emelkedhetné, viszont a munkás életszínvonala és vásárlóképessége 100 %-kal javulna.

Ügyelni kell arra is, hogy a nagyközönségnek helyes fogalma legyen a hivatásrendi (korporációs) gondolatról is. A pápai körlevelek nem hivatásrendi államról, hanem csak gazdálkodásról beszélnek, ami annál nagyobb különbséget jelent, minthogy az előzővel szemben nem jár együtt a diktatúrával. Azonkívül ma már nem a hivatásrendiségért kell harcolni, hanem azért, hogy kik képviseljék azt. Szomorú lenne ugyanis, ha a katolikusok nem jutnának be számarányuknak megfelelően.

A sajtóapostol mindenesetre joggal hivatkozhatik, de okvetlenül kell is hivatkoznia az általa propagált hírlap szociális küzdelmeire. Nagyon célravezető dolog itt is egy kis összegyűjtött szemelvényt a hallgatóság elé szórni. Az sem maradhat eredménytelenül, ha kellőképpen érzékeltetjük, hogy a pápai körlevelek (vö. XIII. Leó: Rerum novarum) már akkor szorgalmazták a szociális kérdés megoldását, amikor még a mai szociális reformerek vagy aludtak vagy pedig maguk is kizsákmányolással foglalkoztak.

Sajtó és közvélemény

Danton így kiált fel Büchler drámájában: „Nem mi csináltuk a forradalmat, hanem a forradalom csinált minket.” A drámaíró ezekkel a szavakkal régi társadalmi – és amint látni fogjuk, érdekes sajtóproblémát ad a francia forradalom vezérének a szájába. Vajon kiváló egyének formálják a történelmi korszakokat, vagy pedig ezek szólítják elő azokat az embereket, akik egy másik történelmi konstellációban még csak elő sem kerültek volna az ismeretlenség homályából? Majdnem olyan ez a kérdés, mint a kalap: felülről domború, alulról homorú.

Hasonlóképpen vagyunk a sajtó és a közvélemény összefüggésével. Itt is felmerül a kérdés: vajon a sajtó csak kifejezi a közvéleményt, tehát a közvélemény formálja-e a sajtót – vagy pedig megfordítva, a sajtó irányítja a közvéleményt?

Kétségek nélkül ebből a szempontból nem egyforma minden sajtótermék. Van olyan sajtó is, amelyik csak az események közlésére szorítkozik a nélkül, hogy átlépné ebben a munkájában az őszinteség és a becsület demarkációs vonalát. Ne higgyük azonban ezekről a napilapokról sem, hogy ne alakítanának ki írásaikban valamelyes stílust és ezzel együtt olvasóikban bizonyos életszemléletű embertípust. Bizonyos értelemben tehát még ezek is világnézetet szolgálnak. Még csak azt sem mondhatjuk, hogy talán a legszerencsésebb világnézetet. Hiszen az ún. elfogulatlan, másképp akadémikusnak mondott, valójában cél- és hitnélküli életszemléletet éppen a komolyabb és nehezebb idők tűrik meg legkevésbé. Sorsát már az Apokalipszis megpecsételte: kezdelek kivetni, mivelhogy langyos vagy.

Jóval nagyobb azonban azoknak a sajtótermékeknek a száma, amelyek burkoltan vagy bevallottan bizonyos felfogások, szemléletek, célok uralomra juttatásáért küzdenek. Hogy miért? Oka lehet a legszentebb eszménykeresés és a legközönségesebb pénzahajzás: az olvasók zsebéből lassan-lassan előrikácsolt milliók összeharácsolása.

Ha mármost gyakorlatban akarjuk látni, hogy az ún. világnézeti sajtó hogyan kapcsolódik össze a közvéleménnyel, akkor az áramfejlesztő dinamóra kell gondolnunk. Ez ugyanis csak

akkor tudja az áramfejlesztést megkezdeni, ha van benne valami visszamaradó, ún. remanens mágnesség. A gép megindítása után ez a visszamaradó mágnesség nálánál erősebb áramot termel, hogy ennek révén felfokozódva még hatásosabban dolgozhasson. A világnézeti sajtó is, különösen amelyik eszközeiben nem nagyon válogatós, alkalmazkodik ugyan a közfelfogáshoz, de csak azért, hogy agyon ne verjék, hanem inkább meghallgassák. Vajon számíthatna-e például a szélsőjobboldali sajtó nagyobb körben meghallgatásra, különösen a katolikus tömegeknél, ha nem a zsidókérdéssel és földosztással, hanem az egyházüldözéssel kezdené a közvélemény megdolgozását? Minden világnézeti sajtó számára az a körülmény, hogy kézbeveszik, elolvassák, meghallgatják, már félsiker, félig-meddig már győzelmet jelent a számára. Ezzel megindul az ő tulajdon világnézetének az áramfejlesztése és fokozódik mindaddig, amíg észrevétlenül ki nem forgatta az egész közvéleményt a sarkából. Találón mondotta Túri Béla az egyik sajtóbeszédjében: „Te, kedves felebarátom, aki így beszélsz, elfelejtetted, hogy a fejedet már rég kicserélték ... hisz a mérget is kis adagokban adják be, s egyszerre ez sem hat rombolóan.”

A közvélemény különben is kijátszható önmagával szemben, főként a mai társadalmi viszonyok közepette. Ma ugyanis a társadalmi rétegek nem érintkeznek egymással elég valósággal. A városi polgárság jóformán atomizált, az egyszerű ember gondok alatt görnyed, a különböző társadalmi rétegek pedig úgyszólván egymástól elszigetelve élnek. Az eseményekről nem annyira egymáson keresztül, mint inkább mechanikus úton értesülnek. Márpedig amikor a rádióból vagy a sajtóból az átlagember egy-egy távolabbi eseményről kap hírt, mindjárt úgy jelenik az meg előtte, ahogyan beállítják. Hiszen a legritkább esetben közlik a dolgokat szószerint vagy ismertetik az eseményeket filmszerűen lepergetve. Kevés hozzá a hely, elolvasásukhoz pedig kevés az emberek ideje és türelme. Ki kell tehát emelni a lényegét. Hogy pedig mit tart valaki lényegesnek, azon fordul meg egész felfogása és közvéleményformáló tevékenysége.

Hogy a sajtó milyen messzire tud menni a közvélemény kialakításában, mutatja, hogy nem egyszer puritán közéleti egyéniségeket kezd ki, tesz nevetségessé vagy gyanússá, hogy eltávolítsa őket a küzdőtérrel. Ugyanakkor van ereje ahhoz is, hogy egészen hétköznapi alakokat szinte az egekig magasztaljon fel.

**Ha más oldalról nem indul meg idejében megfelelő erejű sajtóakció,
akkor az előző törekvés előbb vagy utóbb, de feltétlenül eléri a célját.**

Eléri már csak azért is, mert a közvéleménybe dobott kérdést valamilyen formában meg kell oldani, hogy a nyugtalanító sajtó elhallgasson. Ha a sajtó csak akkor hajlandó elhallgatni, miután követelését teljesítették, végül is erre fog kerülni a sor.

Így vált népszerűtlenné a világháború előtti időkben a német nyelvtanulás azoknak a zsidó újságíróknak az álhazafiassága következtében, akik körmönfont talmudisztikával a sajtóban a „nix dájcs”-ot hirdették, otthon pedig annál nagyobb odaadással taníttatták gyermekeiket – németre.

A sajtó akkor csigázza fel legmagasabbra a közvéleményt, amikor az észrevétlenül átmegy az olvasásból – a cselekvésbe!

Nagyon jól tudjuk, hogy a világháború idején a legsúlyosabb és legvégzetesebb támadásokat éppen a sajtó intézte a központi hatalmak ellen – kétségkívül nem érdektelenül. Emlékezetes például, hogy milyen öles betűkkel hozták a zsidó lapok annakidején Tisza István miniszterelnök szavait: Elvesztettük a háborút, – pedig ez a kijelentés nagyon is megszorított értelemben hangzott el azon a parlamenti ülésen: elvesztettük abban az értelemben – válaszolt Tisza, Károlyi Mihály hasonló kijelentésére, hogy ellenfeleinket térdre kényszeríthessük, de nem veszítettük el abban az értelemben, hogy határainkat meg ne

védhetnénk. Ez a sajtó bele tudta hajszolni a magyar népet és a magyar katonát az őszirózsás forradalomba, amelynek vége Magyarország szégyene és pusztulása lett: a kommunizmus.

Az is bizonyos, hogy nagy igazság van Cicero szavaiban: „Vox populi, vox Dei” – a nép szava az Isten szava. Másszóval: a közvélemény végelemzésben Isten terveit és akaratát tükrözi. Ugyanezt fejezte ki Lincoln Ábrahám is, aki azt mondta: Félrevezetheted az emberek összességét egy ideig, vagy az emberek egy csoportját az idők végtelenségéig, de nem vezetheted félre az emberek összességét az idők végtelenségéig. Nem kétséges tehát, hogy a közvélemény a legvégén megtalálja a maga útját, kivájja magának a tulajdon medrét, csak hogy addig a mindenre vállalkozó idegen sajtó mesterséges ködfejlésztésével elérje a célját, zsebrevágja a milliókat, mitsem törődve azzal, hogy időközben hány embermilliót vitt a vágóhídra vagy züllesztett le és döntött a legsötétebb nyomorba.

A sajtóapostolnak mindenesetre rá kell mutatnia, hogy milyen munkát tud végezni az a sajtó, amely „ártatlanul” csupán „a közvélemény kifejezésére” törekszik. Rá kell azonban arra is mutatnia, hogy ezzel szemben csak erős, hatalmas katolikus sajtó veheti fel a küzdelmet. Ahány milliót nem engedett elsíbolni ez a sajtó, ahány százezer embert nem engedett a pusztulásba vinni, ugyanannyit ajándékozott a hazának és az emberibb életnek.

Sajtó és társadalmi irányzatok

Mihalovics Zsigmond
pp. prelátus, az A. C. orsz. elnökének
„Társadalmi mozgalmak és a sajtó” című
előadása nyomán

A sajtó akkor csigázza fel legmagasabbra a közvéleményt, amikor az észrevétlenül átmegy az olvasásból – a cselekvésbe. Ebből egész egyszerűen az következik, hogy minden társadalmi cselekvéshez, vagyis nagyobbarányú megmozduláshoz sajtóra van szükség.

Tisztában vannak ezzel azok, akik a kor legnagyobb méretezésű törekvéseit akarják irányítani. Ma ugyanis kizárólagos befolyásra, sőt ellentmondást nem tűrő uralomra tör a politika és vele legszorosabb kapcsolatban az ún. társadalmi és világnézeti átértékelés. Természetes, hogy ezek a törekvések nemcsak hogy számításaikba vonják a sajtó szuggesztív erejét, hanem jóformán mindent arra építenek. Röpiratok, apróbb füzetek, könyvek, főként pedig a napilapok valósággal árasztják magukból a politikai elgondolásokat és a vélt vagy tényleges vívmányokat.

Az egymással harcban álló politikai álláspontok legalább olyan jelentőséget tulajdonítanak a propagandának, mint a tankoknak és légvédelmi ágyúknak.

Nem marad azonban el ezen a téren a társadalmi és világnézeti kérdés érvényesülni akarása sem. Úgy robognak fel a küzdőtérre a hírlapok hasábjainak a sorompói között, mint a lovas és a ló. Az utóbbi évtizedekben ugyanis a világnézeti kérdés mindig a társadalmi kérdést igyekezett magának megnyergelni. Örökké azt hajtogatják korunk társadalmi reformátorai, hogy a vallás, a kereszténység, főként pedig a katolikus Egyház mint lerombolandó erődítményláncolat szerepel az avult társadalmi berendezkedések, tehát a társadalmi igazságtalanságok erőszakos fenntartásában. Az egyik oldalról azt hirdetik, hogy a vallástalan bolsevizmus több és jobb szociális intézkedést tud létrehozni, mint a kereszténység. A másik oldalról viszont azt kiáltják világgá, hogy a kereszténység nem egyéb, mint gyűlöletes zsidó tákolmány, s hogy végre kell hajtani azt a reformot, amelyet Luther nem tudott befejezni.

Hogy a korszerű társadalmi megmozdulásokban milyen nagy erőtényező gyanánt szerepel a sajtó, arra talán legvilágosabban Franco tábornok mutatott rá O'Bryon amerikai lelkésznek adott nyilatkozatában: „A hagyományos keresztény Spanyolországnak a vörös kommunisták

hatalma alól való felszabadítását végérvényesen befejeztük. Idegen uralom ellen küzdöttünk, egy olyan ideológiának ránk kényszerítése ellen, amely ellentétben állott összes hagyományainkkal, keresztény hitünkkel és a spanyol nép túlnyomó többségének a meggyőződésével. Harcoltunk ez ellen az uralom ellen, amely tétlenül nézte, hogyan égették fel a templomokat, romboltak szét oltárokat, gyilkoltak meg papokat és égettek el élve apácákat.”

O'Bryon lelkésznek arra a kérdésére, hogyan volt lehetséges, hogy a spanyoloknak mégis jelentős száma vetette magát a kommunizmus karjaiba és részesévé vált ezeknek a borzalmas tetteknek, Spanyolország felszabadítója ezt válaszolta: „Ma már módunkban áll erre a kérdésre is választ adni. Valamennyi, a gondos vizsgálat és tárgyilagos bírósági eljárás után halálra ítélt kommunistának felvetettük ezt a kérdést. A feleletekből kiderült, hogy 99 százaléukat nem könyv vagy valamilyen előadás vagy tanfolyam fertőzte meg az ateizmus kommunista bacilusával, hanem a vörös sajtó. A vörös lapok éveken át gyalázták papjainkat és szerzetesnőinket, kigúnyolták a keresztény vallást és minden vallásos érzést, Istenben való hitet nevetségesnek mondtak. Ezek a vörös napilapok fokozatosan rombolták szét a félrevezetett ifjúság vallásos hitét. Jólétet, földet és gazdagságot ígértek nekik, beléjük oltva a gyűlöletet mindazok ellen, akiknek valamilyen tulajdonuk volt. Úgy mutatták be az Egyházat, mint a kapitalizmus rendszerének védőjét, tehát mint ellenséget és akadályt a kollektív utópiával szemben, amelyet éppen azért félre kell állítani az útból. Támadták a család intézményét és propagálták a szabadszerelmet. Így vetették el a vöröslapok a gyűlölet hatalmas orkánjának és a rombolásnak csíráit, amely azután templomokat, kolostorokat és kórházakat égetett fel, papokat, apácákat és hívő laikusokat, akik a keresztény valláshoz és Istenhez hűek maradtak, követelve áldozatul.”

Mindebből a katolikus tömegeknek is meg kell tanulniok, hogy komoly, céljaikhoz arányos megmozdulásuk el sem gondolható erőteljes katolikus sajtó nélkül. Ez a megmozdulás pedig, ne gondoljuk egy pillanatra se, hogy csak a papok dolga és érdeke. A pap mégis csak egyedülálló ember, könnyebben intézi el önmagával a kérdéseket vagy akár a tragédiákat is. A világi ember többet veszíthet minden felforduláson. Ha ő pusztul el, akkor kétségbeesett hitvest és elárvult gyermekeket hagy hátra. Ha pedig azok szenvednek, az az ő szenvedése is lesz. A legkomolyabban szól tehát a vezényszó: „Világiak Krisztus országáért!” Mi vagyunk valamennyien az Egyház. Valamennyiünk dolga és érdeke, hogy bántatlanul és büntetlenül lehessen katolikus életet élni. Ehhez azonban fel kell vonulnunk, ki kell állni és nyilvánvalóvá kell tenni erőnket és elszántságunkat. Elképzelheti ezt bárki is komolyan egy szinte félelmetesen erős katolikus sajtó nélkül?

Sajtó és világnézet

„Örök életre, örök mindenkori fennmaradásra vagyok teremtve. Én örökké leszek s ha az Istent híven szolgálom, örökké olyan mondhatatlanul boldog és szerencsés leszek, mint az Isten. Mélyedj el, ember, e gondolatban, nézz bele ebbe az örvénylő mélységbe: Örökké!”
Bangha: Örök Élet Igéi

Sajtó és vallás

† P. Buttykay Antal O. F. M.
„A sajtó és az Egyház” című
előadása nyomán

Az eddigiekből eléggé kitűnt, hogy minél magasabbrendű vonatkozásában vizsgáljuk a sajtó és az emberi élet kapcsolatait, annál inkább nő a hírlapirodalom jelentősége. Sőt az emberi élet tengelyvonalának nagyobb egységeinél egyre gyorsabban, egyre rohamosabban fut fel a sajtó fontosságának a görbéje, hogy a világnézet kialakításánál elérje a maximális pontját. A legtöbb ugyanis, amit egy emberben kialakíthatunk: a világnézete. Hiszen ez az ő észjárásának, cselekvési irányának a beállítása, lököereje. Akinek a világnézetét én alakíthatom, az olyan emberré lesz, amilyenre én akarom. Minthogy pedig az élet, a történelem emberekből áll s minthogy az események túlnyomórészt emberi cselekvésekből tevődnek össze, a világnézet ura egyben az életnek is a diktátora.

Jóllehet a világ egy, a világnézet vagyis a róla alkotott emberi elgondolás és kép sokféle lehet. Az ember a maga erejéből nem is juthat fel arra a magaslatra, ahonnan be tudná tekinteni a lét egyetemességét. Erre csak a legtökéletesebb lény képes: az Isten. Az ember csak annyiban, amennyiben az Isten által megjelölt úton indul el. Egyébként megreked egy-egy részletkérdésben s az életnek csupán azt az oldalát látja és általánosítja, amelyik mellé egy nálánál nagyobb erő által sodródott. Így állnak elő az egyoldalú és ennyiben téves világnézetek, amelyek minden eredményüket részletigazságuk valóságával és a teljes igazság hazug délibábjaival érik el.

A világnézetnek van azonban még egy másik eleme is: nem üres elképzelésekre, hanem a legszilárdabb valóságra építeni. Különösen áll ez a közösségi életre, amelynek egyetlen igazi alapja: a Haza.

A mondottakból világosan következik, hogy *sem a vallás, tehát az Egyházunk – sem pedig hazafias meggyőződésünk nem lehet el sajtó nélkül.*

Az előadó igen találó hasonlattal tette érzékelhetővé a sajtó nélkülözhetetlenségét Egyházunk szempontjából. Ha megkondul a déli harangszó a pesti ferencesek templomtornyában, a Kossuth Lajos utca forgatagában még utat tör magának, de egyre jobban elmosódik a hangja a Károly király útján és már semmit sem lehet hallani belőle a Sándor utcában. Ugyanígy az Egyház világnézetet szétsugárzó energiája – amennyiben emberek útján megy ez is végbe – nagyon is korlátok közé van szorítva. A hitszónok kibeszélheti a tüdejét, felmorzsolhatja és szétszórhatja önmagát, mégis aránylag csak kis területre árad ki az erőfeszítése. Nem elég tehát az ember. Kell a gép, kellene a dübörgő rotációsok, hogy a gondolatot tízezrek, százezrek, sőt milliók számára is megsokszorozzák.

Meg aztán beszélhet-e a szónok mindenről? Eloszlathatja-e hallgatóságának minden nehézségét, feltárhatja-e az igazság valamennyi csatlakozását? Van-e módja a hallgatóságát egyedül szentbeszédei révén teljesen katolikussá, vagyis öntudatos, cselekvő és korszerű katolikussá tenni? Sajnos, nem! Kell a sajtó is, kell a napilap, amely az élet elhőmpölygő hullámain az Egyház világnézetének a reflektorfényével világítja meg, amely irodalomról, művészetről, iparról, kereskedelemről, politikáról a napi események változatosságán keresztül elmondja a katolikus felfogást: félre veri a harangot, sorba állít, bátorít és győzelemre visz.

Az Egyház azonban még az eddigieknél is nagyobb jelentőséget tulajdonít a napisajtónak, amikor látja, hogy híveinek csak egy része áll vasárnaponként a szószék tövébe, igen sokan közülük az iskolapadokból kikerülve, alig néhányszor hallgatják meg igehirdetőinek a szavát.

Akik azonban nem hallgatják a papot, azok még elolvashatják a lapot.

A pap nem mehet el mindenhová. Nem ütheti fel akárhol a szószékét. A mai társadalmi élet a maga kötelező formáival meglehetősen korlátok közé kényszeríti a pap missziós tevékenységét. Nem segít ezen még a formákon való forradalmi áttörés sem. A lapot, a sajtót azonban mindenhova el lehet juttatni: utcákra, éttermekbe, vendéglőkbe, hivatalokba, borbélyműhelyekbe, magánlakásokba. Mindenhová el lehet vinni, még ha egyszer, kétszer, tízszer vagy százszor is visszautasították már. Az újság nem válik ezzel nevetségessé. Márpedig tudjuk, hogy a nevetségesség öl.

Igy érhetjük meg X. Pius pápa szavait: Hiába építünk iskolákat és templomokat, ha nincs sajtónk!

A sajtóapostolnak különösen akkor kell hivatkoznia propagandájában a vallás felvázolt szempontjaira, amikor hallgatói sorából maga is apostoli lelkeket akar szétküldeni a további missziós munkára.

Sajtó és hazafiasság

Az imént mutattunk rá, hogy a világnézet helyessége egyrészt az Isten által jelölt úton való haladástól függ, a másik pillérét pedig a valóságban, a tényleg létező dolgok felismerésében találja. Különösen áll ez akkor, ha a közösségi életéről van szó. Márpedig a legvalóságosabb közösségi élet a családon túl: a nemzet, a haza. Ha egy világnézet nem jut el ennek a felismeréséhez, akkor a legsúlyosabb válságba, végzetes összeomlásba kergeti az általa irányított tömegeket. Olyanformán festene ez, mintha egy meghibbant hadvezér a szívérvány hídfőjének a megostromlására hajszolná katonáit.

Ha egyszer felismertük a nemzet közösségi életének a hatalmas jelentőségét, akkor ebből az is következik, hogy ezt a közösségi tudatot szintén valóságos tényekre kell irányítani, nem légvárákra, nem is csupán az alkonyati felhőkben testet öltő „gyönyörű elképzelésekre”. Itt áll elő a nemzet szellemi irányításának, a hazafias nevelésnek és vezetésnek a kérdése. Nem is kell mondanunk, szinte magától kínálkozik fel a megállapítás, hogy ezt sem lehet sajtó nélkül eszközölni. *Kell, hogy az egészséges nemzeti életszemléletnek is legyen sajtója.*

Igaz, a nemzet széles rétegeiben megvan a hazaszeretet, sőt annak áldozatos szeretete is, amit legtalálósabban az ún. hazafias életszemlélet egészséges ösztönének lehetne hívni. Amilyen gyökérről feltörő erő ez, amilyen ősi, szennyezetlen és ki nem fárasztott energia ez, annyira szent kötelesség a helyes irányítása és tragikus pusztulástól való megmentése. Nem szabad engedni, hogy akár a kozmopolitizmus szétmállassza, akár hogy beteges túlzás sziklazátonyra vigye.

Nagyon jól tudjuk, hogy a kozmopolitizmus elgyengíti, harcképtelenné teszi a nemzetet és éppen akkor téteti le a fegyvereit, – azáltal, hogy azok becsülését hazug lehetetével elhomályosítja – amikor csakis fegyverrel visszazsírozható ellenségek jelentkeznek a

látóhatáron. Hisz éppen azért jelentkeznék ezek az ellenségek, mert érzik, hogy enervált, álpacifizmustól fertőzött közvéleményű nemzettel van dolguk.

Magától értetődik, hogy az ilyen szellem, amely már meg sem érdemli a hazafias jelzõt, elsősorban a sajtó propagandájának lehet az eredménye. Ez tudja csak napról-napra elaltatni a nemzet hősi erényeit. Ez tudja az ún. „színtelen és irányzatnélküli” hírszolgáltatásával jelentéktelennek feltüntetni a veszedelmet, mert beteges felfogásával meg van róla győződve, hogy az események elhallgatása alkalmas azok elfojtására is. Struccpolitikájából előre meg lehet jósolni a bekövetkező kudarcot. Ha ezek nyomán végiggondoljuk a századeleji liberális sajtó magatartását, annak szörnyű felelőssége rajzolódik ki a szentistváni Magyarország összeomlásának sötét hátteréből.

Nagyon természetes, hogy a tragikus eredmény akkor sem maradhat el, ha a felületes külszínnel megelégedő sajtó hazafiassága színes drapériával takarja el egyes társadalmi rétegek keserűségét, sőt lazító nyomorát.

Azzal is vétkezhetik a sajtó, ha olyan ütközésekbe viszi bele a hazafias érzést, amilyenekre a nemzet létérdeke és hagyományos érzésvilága szempontjából semmi szükség sincsen. A mesterségesen kifejlesztett problémák épp annyi veszedelmet rejtenek magukban, mint az elhallgatott problémák. Ok nélkül talpraugrani és fegyverrel hadonászni csupán arra jó, hogy másokat is hasonló eljárásra indítsunk. Ez pedig már többnyire komoly viharokat szokott felkorbácsolni.

Nagy bölcsesség és talán még nagyobb lelkiismeretesség kell a sajtó számára, hogy a történelmi magyar szellembe gyökerezve mindig felismerje a lényeges kérdéseket és mindig egészséges visszahatásokat tanúsítson a felmerült dolgokkal szemben. Igaz, hogy ez a történelmi hivatás szolgálatát jelenti, nem pedig a sok hűhóval felfújtt szenzációt és rendkívüli jövedelmeket. Viszont a jó sajtó sohasem lesz a haza sírásója vagy börtönének építője, hanem szebb jövőjének munkása és értékes záloga.

Annyira komoly és súlyos szempontok ezek, hogy az államhatalom is kénytelen volt rendezés alá vetni a sajtókérdést. Ma már nem írhat akárki és akármit. Csak helyeselni lehet, ha a szakadék szélére korlátokat erősítenek. Ez magában véve nem a szabadság ellen, hanem éppen a szabadságért van. A szabadság megbéklyózása azonban megint csak egyoldalú elképzelésekbe és végzetes csalódásokba vinné a nemzetet.

Tekintettel orra, hogy helyesen cselekedni lényegében csak egyféleképpen lehet, tévedni pedig nagyon sokféleképp, a sajtóapostol ezen a téren is hálás anyagot talál a helytelen irányzatú sajtótermékek tévedéseinek a bemutatásában. Ezek ugyanis rendesen feledve elhibázott nyilatkozataikat és magatartásukat, az ellentmondások tömegét halmozzák egymásra, cáfolva és komolytalanná téve önmagukat.

Ugyanakkor a sajtóapostolnak módjában van hatásosan rámutatni a katolikus sajtó őszinte és mély hazafiasságára, amely ma is a Szent Istvánok, Zrínyiek, Rákócziak és Széchenyiek mértéktartásával, hűségével és áldozatkészségével szolgálja a haza és nemzet boldogulását, valamint tiszta és szent érdekeit.

Kell-e katolikus sajtó?

„...Az első, amivel a katolikus újjáéledést és talpraállást biztosítanunk kell, ez legyen: ébresszük fel köreinkben az általános mozgósítást, újítsuk fel legszélesebb körök katolikus sajtólelkesedését, vigyünk diadalra a katolikus gondolatot, a katolikus erőt, a katolikus élniakarást, azaz: vigyünk diadalra a katolikus sajtót!”
Bangha: Örök Élet Igéi

† Bangha Béla S. J. „A mai katolikus sajtóprobléma”,
pilismaróti Bozóky Gyula: „A sajtó a krisztusi világnézet tükrében”,
dr. Kemény Aladár:
„A katolikus sajtó feladata”
című előadások nyomán

Hihetetlenül rövidlátó volna vagy inkább a katolikus érzület fagypontját mutatná, aki az előadottak után nem látná be teljes világossággal és nem érezné át egész határozottsággal, hogy igenis: *kell katolikus sajtó! Kell!* Egyszerűen azért, mert ma már nincs és nem is lehet szellemi, tehát emberi élet sajtó nélkül. Egyenesen olyanná lett a sajtó, mint a levegő. Belőle ugyan nem lehet megélni, de nélküle sem.

Hasonlóan az általános szellemi élethez, ma már a milliós meg milliós katolikus tömegeket sem lehetne magán a katolikus élet útjain irányítani – sajtó nélkül. A modern élet annyira felgyorsult, annyira bonyolult lett, hogy csakis a napisajtó hasonló gyors ütemével és mindenre kiterjedő figyelmével lehet azt a katolikus gondolkodás számára rögzíteni és áttekinthetővé tenni. Ugyanakkor az élet jelentős részében a keresztyén gondolatától annyira eltávolodott, hogy a katolikus tömegek számára már külön szellemi légkört kell teremteni, ami megint csak sajtó útján lehetséges. Sőt még ezt a katolikus légkört is meg kell védeni. Korszerű kifejezéssel élve, katolikus légvédelemről és légoltalomról kell gondoskodnunk. Ki kell védeni a rágalom és téveszmék bombatámadásait, közömbösíteni kell az idegen életszemlélet mérges gázait. Mindenekfelett pedig biztosítani kell az uralmat magában a katolikus légkörben azáltal, hogy nemcsak örökké fedezékeket építünk, nemcsak örökké vészjeleket adunk le szirénáinkkal, hanem *kézzelfoghatóvá tesszük, hogy a katolikus életszemlélet szebb, tökéletesebb, magasabbrendű, gazdaságosabb, szociálisabb, mint bármely más világnézet.*

Hogy a katolikus élet irányítása és védelme szempontjából mennyire fontos a sajtó, arra már nyomatékosan utaltunk a „Sajtó és vallás” című fejezetben. Ezen a helyen inkább arra kell vetnünk a hangsúlyt, hogy napjainkban milyen alakulatokkal áll szemben a sajtó és milyen harcmodorral kell megváltozott helyzetében küzdenie.

A sajtóapostolnak fel kell ismernie, hogy ma már vele szemben nem a radikális világzsidóság, nem is a baloldali szabdkömvesség és a kommunizmussal közeli rokonságban lévő szociáldemokrácia hadosztályai állanak, hanem a vér pogányságát hozó eltúlzott nacionalizmus s a szocializmust már egészen az eretnokségig túlajtó törekvések küzdenek.

Ne feledjük tehát: új ellenségeink támadtak – új fegyverekkel. Mi se használjuk ezért régi fegyvereinket. Nincs szükség már arra, hogy a szociáldemokraták bárdolatlan hangjára mi is hasonló visszhangot adjunk. Nincs szükség arra sem, hogy a szellemes megjegyzéseken túl visszamenjünk a gúny és lekicsinylés liberális lövészárkaiba akkor, amikor már korszerű betonerdőmennyre van szükség.

Minden méregnek megvan az ellenmérge – és minden fegyvernek a védelmi eszköze.

Amikor a tiszta fajról, a vérről van szó, meg lehet kérdezni, hogy vajon a szónoknak és követőinek megvannak-e a kellékei? Fel lehet tenni azt a kérdést is, hogy vajon az általuk hirdetett vérindex birtokában nem kerültek-e már sokan börtönbe és nem árulták-e el akárhányan hazájukat – és hogy a Pázmányoknál, a Zrínyieknél, a Frangepánoknál és Petőfiekénél milyen eredményre vezetne a fajbiológia politikai alkalmazása? Vajon mi lenne a népcsoportokra osztott Magyarországból?

Hát a szocializmussal kapcsolatban nem jelenhet meg a bürokrácia túltengésének a réme? Vajon tisztázást nyertek-e már általában és hazánkkal kapcsolatban az összes gazdasági problémák a szocialista rendszerben? Többet fog az ország termelni és olyant, amit el is tud mind helyezni? Tudjuk fejleszteni az iparunkat, amely nélkül népi szempontból mennyiségi és színvonalbeli eredményeket nem is remélhetünk? Egyszerűen azért, hogy megszüntetik a nagy vagyonokat és nagy jövedelmeket, lényegesen fog-e a tömegek jóléte emelkedni?

Vagy talán azt gondolják, hogy a vallástalan nevelés végső fokon elő fogja segíteni a családok létrejövését és fennmaradását? Szívesebben fogja vállalni az anyagi gondolkodású ember a gyermekáldást?

Íme, csak néhány kérdés, amire vagy megtorpannak vagy melléjebeszelnek az új ellenfelek. Mindkettő a sajtóapostol álláspontjának az igazolását és erősítését szolgálja. *Nagyon fontos tehát a tárgyilagos, de sohasem az elméleti fejtegetések hangja! Különben is minden jel arra mutat, hogy érkezett a katolikus világnézet polémiaától felszabadított, öncélú kifejtésének az ideje!* Ide pedig okvetlenül egy leverhetetlen katolikus sajtó-nagyhatalom kell.

Két évtizeddel ezelőtt még csak önmagát védeni tudó keresztény sajtóra volt szükség, ma azonban már a tulajdon irányát bevilágító *katolikus* sajtó kell. Húsz évvel ezelőtt a *keresztény* sajtó a védekezést jelentette a zsidó szellem mindenhatósági törekvéseivel szemben, ma már a *katolikus élniakarás* sajtója kell, nehogy a ma még beépítetlen parcellákon a krisztusi élet helyett az anyagiasság fellegvára és birodalma magasodjék fel.

Röviden, ma ott tartunk: vagy hatalmas, milliós tömegeket felvonultató, megingathatatlan katolikus sajtó – vagy pedig a magyar katolicizmus hosszú időre szóló csatavesztése. Azt se feledjük azonban el, hogy ma még a mi kezünkben van a katolikus életnek már sok dicsőséges küzdelmet megjárt zászlaja, de most olyan ellenséggel állunk szemben, amely netáni győzelme esetén nem múzeumba teszi lobogónkat, hanem – hátunkon veri szét a rúdját.

A zászló ma még a mi kezünkben van – és ott is marad, ha lesz minden frontot áttörni tudó, céljainkhoz mérten félelmetesen erős katolikus sajtónk.

Katolikus sajtónk története

Hogyan jött létre a K. S. V.?

Baranyay Lajos pp. prelátus, a Központi Sajtóvállalat
vezérigazgatója a katolikus sajtó történetéből a
követezőket mondja el:

„Csak nagy vonalakban, röviden óhajtom vázolni a magyar katolikus sajtó történetét. A háború első éveiben indult meg tulajdonképpen komolyabb elgondolással P. Bangha Béla, P. Buttykay Antal és a két Baranyay lelkében az az elhatározás, hogy meg kell alkotnunk a modern, versenyképes sajtót. Különösen az az ok indított bennünket erre, hogy akarva, nem akarva az emberekre feltétlenül nagy befolyással van a mindennapi újság olvasása, még akkor is, ha az illető művelt ember. A sajtó annyi száz és száz eseményt regisztrál, hogy hiába a lexikon nagy tárháza, és hiába mindenféle összeköttetés, az olvasó nem tudja ellenőrizni, hogy igaz-e mindaz, ami a lapok hasábjain elébe tárul; megtörténtek-e a közölt események és nem nyilatkozik-e meg valamiféle szándék az újságban, amellyel politikai, gazdasági és világnézeti okokból, ferdén, hamisan, ellentétesen állítják be a történeteket.

Kénytelen vagyok mindennap az események nagy tömkelegét úgy elfogadni, ahogy az újságok elem tárják. Ezért hangoztatja állandóan a katolikus sajtópropaganda, hogy milyen fontos, hogy a katolikus világnézetű emberek katolikus újságokat olvassanak. Mert ha nem ezt teszik, észre sem veszik, hogy egy idegen, veszélyes, legjobb esetben semleges befolyás hatása alá kerül. De látta a P. Bangha vezényletével működő társaság azt is, hogy a liberális sajtó milyen hatalommá növesztette egész világfelfogását; a liberalizmus hogy ránehezedett mindenre Magyarországon s a katolikus Egyháznak hogyan össze volt kötve a keze s mennyire meg volt nyirbálva hatalma, milyen helytelenül, igazságtalanul volt beállítva a ténykedése. Hirdettük, hogy a magyar katolicizmust ettől a veszedelmes nyomástól, ebből a rabszolgaéletből fel kell szabadítani! Éveken át töprengtünk és tárgyaltunk. A háború utolsó évében aztán kimondtuk: nincs tovább, elindulunk. 1917. január 1-én szóltunk először a magyar katolikus társadalomhoz. Megvallom, még akkor is nagyon féltünk, hogy az alapítási tervzetben előirányzott hárommillió koronát nem tudjuk összegyűjteni. Pedig nem is ennyire gondoltunk, hanem tizenkét millió koronára, de csak hárommal mertünk kilépni. Úgy látszik azonban, a hangulat időpontját jól eltaláltuk. Február közepe felé már nyolcmillió korona körül állott a részvényjegyzés. Három hónap alatt készen voltunk az anyagi szervezéssel és amikor júniusban a régi képviselőházban összehívtuk a közgyűlést, olyan hatalmas tömeg gyűlt össze, amelyre még gondolni sem mertünk. Az ország másik végéből, Csíkmegyéből is eljöttek egyszerű parasztemberek és paraszttasszonyok a közgyűlésre. Nem hittük, hogy ilyen hatást vált ki az országos sajtópropagandánk. Azt hiszem, a részvénytársasági életben sohasem ismétlődik meg többé olyan közgyűlés, aminő ez volt. A tömeg nem akart semmiféle formaságról tudni, hanem beszédeket akart hallani és kapott is beszédeket. P. Bangha tündökölt ragyogó ékesszólásával, és P. Buttykay egyik főszónokunk volt. Ezen a közgyűlésen tűnt fel először Wolff Károly, akinek első nyilvános szereplése a KSV közgyűlése volt. Egyik pillanatról a másikra, szinte az ismeretlenségből Magyarország legnagyobb szónoka lett, olyan tüneményes beszédet mondott. Mi, akik jó barátai voltunk, magunk sem tudtuk, hogy ilyen nagyszerű szónok.

Sajnos, aztán jöttek a bajok. Jött a Károlyi-forradalom és jött a bolsevizmus. Mindazt, amit részvénybe összegyűjtöttünk, elvették tőlünk. Irodánkat, amely ekkor már működött, a

forradalmak alatt úgyszólván hetenként egyszer összezüzták. De mi nem estünk kétségbe s amikor vége volt a kommunizmusnak, egyszerre négy napilappal indultunk meg. A Nemzeti Újsággal és Új Nemzedékkel, vállaltuk még az Új Lap kiadását, és kiadtunk Pester Zeitung néven egy német napilapot is. A jó Isten megsegített bennünket. A magyar olvasóközönség érdeklődése, szeretete és kitartása folytán elértük, hogy miénk a legnagyobb példányszámban megjelenő napilap, az Új Nemzedék, amelynek napi példányai elérik a 140–160,000-et. De elértük azt is, hogy nemcsak példányszámban vagyunk a legnagyobbak, hanem – hála Istennek – komoly politikai, kulturális és társadalmi súlya van lapjainknak és ezzel a magyar katolicizmusnak. A Nemzeti Újságnak egy cikkére Istenben boldogult Darányi Kálmán, akkori miniszterelnök, ötezer táviratot és hétezer memorandumot kapott, amelyben a magyar katolicizmust megsértő úr eltávolítását követelte a katolikus közvélemény. Ha így dióhéjba foglalva nézzük a katolikus sajtó történetét, elmondhatjuk, hála Istennek, nagyszerű volt.

Ha azonban más világításban nézzük a dolgot, sajnos, már nem öröndetes az eredmény. Ha azt látjuk, hogy az ország tizenegy milliónyi lakosságának hetven százaléka katolikus s azok közül bizony sokan vannak, akik még nem a kimondott katolikus lapokat olvassák, hanem más keresztény, esetleg liberális lapot, ha a katolikusság arányához viszonyítjuk lapjaink példányszámát, akkor azt kell mondanunk, hogy ez még kevés. Ha pedig kevés, ebből az következik, nagyon sok munkánk van még hátra, hogy további eredményeket tudjunk elérni. Katolikus világnézeti, társadalmi és politikai szempontból rajta kell lennünk, hogy ne százezer, ne is kétszázezer, hanem sok-sok százezer példányszámmal dicsekedhessék a katolikus sajtó. Ha ezt nem tesszük és megelégszünk az elért eredménnyel, ez megállást jelent; a megállás pedig visszacsúszást. Erről pedig szó sem lehet akkor, amikor nagy robogással és dübörgéssel megy előre az élet. Ilyen időkben nem szabad megállnia a legfontosabb hatalmi eszköznek, a katolikus sajtónak.

Épp ezért arra kérek mindenkit, tekintse ma is legkomolyabb programjának, legsúlyosabb munkájának és lelkiismeretbeli kötelességének a katolikus sajtó propagálását. A nagy ügy, a mi világvallásunk érdeke, hogy minél többen legyünk olyanok, akikre mindig számíthatunk. Nem tudhatjuk, mit hoz a jövő. A magyar katolicizmusra is jöhetnek nagyon súlyos napok a mostani világéggel kapcsolatban. Nem szabad jóslásokba bocsátkoznunk, de azt az időt, amely a rendelkezésünkre áll, fel kell használnunk arra, hogy újabb komoly, öntudatos katolikus táborokat állítsunk magunk mellé, akik a magyar katolikus lapoknak éppoly elhatározott szándékú, gerinces, öntudatos olvasói lesznek, mint a régi tábor. Felhasználom ezt az alkalmat arra, hogy mély tisztelettel köszönjem meg azt a támogatást, amelyben eddig részesültünk. Elsősorban meg kell köszönnöm az érseki helytartó úr öméltóságának¹ a sajtó terén végzett munkáját. Nem bók kíván ez lenni, hanem igazi kedves, nagyon meleg valóság, hogy öméltósága minden szempontból és minden alkalommal nemcsak rendelkezésére áll a sajtó ügyének, hanem iparkodik azt előmozdítani. Hogy az egyházközségek révén el tudtuk érni a közös munkaakciót, az egyedül öméltósága érdeme, amelyet megköszönni lelkiismeretbeli kötelességemnek tartom.

Sajtóértékeink

A régi görögök gyermekeiket, mielőtt azok férfivá serdültek volna, elvitték az ősök képmásainak múzeumába. Azt akarták elérni, hogy példájukon fellelkesedjenek és hasonló nagy elhatározásokra, hőstettekre buzduljanak.

Igy kell a sajtóapostolnak is lélekben elzarándokolnia katolikus sajtónk elhunyt nagyjainak az emlékéhez: sajtóértékeinkhez. Büszkén mondhatjuk el, hogy a világot ölelő

¹ Dr. Mészáros János, Budapest első érseki helytartója.

katolikus eszme a sajtó terén is ki tudta termelni a maga hőseit, valóságos hitvallóit. Itt is tudott hatalmas gondolatokat ébreszteni és bámulatraméltó tetteket sugalmazni.

Ha teljessé akarnók tenni sajtóértékeink múzeumát, egész nyugodtan egy különálló könyv megírásába foghatnánk. Mostani kereteink között csak a legkimagaslóbbakról és azokról is csak röviden emlékezhetünk meg.

Lonkay Antal (1827–1888) piarista. Bátran, lelkesen állt ki az akkor éppen nem divatos katolikus életeszme küzdőterére, hogy a liberalizmus gúnyolódásainak a pergőtüzében győzelemre juttassa a katolikus sajtó ügyét. Jóformán ugart kellett törnie. Hiszen nemcsak a liberalizmus szerette volna elnémítani, hanem a katolikus értelmiség dermedt, álmos közönyében is nemes törekvéseinek a kerékkötőjét kellett látnia. Acélos jelleme kiérdemelte a kor nagyjainak, Deák Ferencnek és Kemény Zsigmondnak benső barátságát.

Molnár János (1850–1919) apát, politikus és író ugyancsak a harcok embere volt. Mint gondolkodó fő és Egyházának hű fia, szorongó szívvel látta, hová rohan a liberalizmus magyarsága. Nem tévesztette meg őt a gazdasági fellendülés görögtüze, megérezte, hogy még ennél is magasabbra ugrik a rejtett belső válságok lázgörbéje. Éppen ezért minden szellemi, erkölcsi és anyagi erejével sorompóba állott a liberalizmus egyházpolitikai törekvéseivel szemben. Nem volt azonban elég, hogy gróf Zichy Nándorral, a lángoló lelkű világi apostollal együtt kiépítették a katolicizmus védelmi vonalát politikai téren, hanem ugyancsak kéz a kézben megalapították az Alkotmány-t, hogy a katolikus gondolat érvényrejuttatásának legalább egyetlen, habár méreteiben szerény, de mindig bátor és törhetetlen szószólója legyen. Éppen azért, mert maga is látta azt a szinte behozhatatlan előnyt, amelyet a liberális lapok szereztek egy negyedszázaddal hamarabb történt startjukkal, minden áldozatot meghozott a lap érdekében. Csak mély tisztelettel vehetünk arról tudomást, hogy igényeit egy aszkéta hősiességével fokozta le – a katolikus sajtó érdekében. Magyarán szólva megkoplalta a katolikus sajtó érvényesülését.

Látszólag csatát veszve halt meg 1919-ben. A liberalizmus által lángrollobbantott világégés szörnyű tűzijátékában szűnt meg a szíve dobogni, amely a maga önzetlenségében csak egy vágyat ismert: sajtó útján önmagának visszaadni a katolikus magyar társadalmat. Jellemző a forradalmi terrorra és a még szunnyadó katolikus öntudatra, hogy utolsó útjára alig néhányan merték elkísérni.

Gerely József (1871–1916) pap-szerkesztő, fővárosi hittanár. Előbb az „Egyházi Közlöny”-t szerkesztette, majd az „Új Lap” főszerkesztője lett. 1907-ben megalapította a Katolikus Sajtóegyesületet.

Turi Béla (1875–1936) esztergomi kanonok, politikus és író. Nagy lelkesedéssel és kitűnő rátermettséggel kapcsolódott a meginduló katolikus sajtó élethalál harcába. Gyűjtő szavaival, embereket átvilágító gondolataival beláthatatlan tömegeket tudott a katolikus ügy érdekében mozgósítani. Előbb az Alkotmány szerkesztője, majd a Nemzeti Újság főmunkatársa.

Prohászka Ottokár (1858–1927) a katolikus intelligencia lelki életének az ugartörője s ezzel is a katolikus sajtó fellendítésének halhatatlan emlékezetű apostola. Cikkei, beszédei, tanulmányai történelmi maradandósággal a magyar katolikus sajtó és irodalom gyöngyszemeit jelentik.

Bangha Béla S. J. (1880–1940) Szinte méltatlan dolog volna emlékéhez az a szándék, amely munkásságát és jelentőségét akár csak a katolikus sajtó szempontjából is rövid néhány mondatban akarná ismertetni és értékelni. Lehetetlen azonban nem gondolni rá, amikor sajtóértékeinkről beszélünk, aki bizonyos években szinte kizárólag a katolikus sajtónak élt, s akinek egyik életműve mégis csak a modern, korszerű katolikus sajtó megteremtése volt.

Buttykay Antal O.F.M. (1875–1940) Egyszerűen csak Antal atyának hívták a katolikus sajtónak ezt a Kapisztránját. Lenyűgöző szónoki megjelenése, hangjának remekművű orgonája, gondolatainak megvilágosító tüze, szuggesztív erejének az ellenállhatatlansága mint a korszerű katolikus sajtó egyik megalkotóját mindenkor az elsők közé helyezte.

Katolikus sajtónk élete

Mi kell a jó újsághoz?

Általánosan ismeretes Montecuccoli mondása, hogy a háborúhoz három dolog kell: pénz, pénz és újból csak pénz. Elkésett, habár találó szellemesség volna ezt a sajtóra is alkalmazni, minthogy itt sem lehet megmozdulni pénz nélkül, viszont majdnem pontosan kiszámítható, hogy mennyi pénzzel milyen eredményeket lehet elérni.

A sajtónál azonban behatóbban részletezve a dolgot, másképp alakul a követelményeknek ez a hármassága: jó toll, sok pénz és erős propaganda.

Hiába mondják, hogy megfelelő propagandával jóformán mindent az emberek nyakába lehet varrni, ha valahol nem állja meg ez a helyét, a sajtónál a legkevésbé. Sok mindent megvásárolnak az emberek reklám, propaganda hatására, de csak – egyszer. Utána már maga az árucikk kell, hogy önmaga helyett beszéljen. Így állunk a sajtóval is. A sajtópropaganda alapja: a jó sajtó. A jó sajtóhoz pedig jó toll, értékes munkatársak kellenek. A jó író pedig meg kell fizetni. Senki sem dolgozhatik megfelelő ellenszolgáltatás nélkül, legkevésbé az író. Neki ugyanis nemcsak a lakbérét kell kifizetnie, a megélhetéséről gondoskodnia, hanem benne kell élnie a mindennapi életben, sőt a mindennap szellemi életében. Márpedig könyv, színház, előadások meghallgatása, utazás nélkül nincs szellemi élet. Elvégre az írását nem azért olvassák el, mert ugyanilyent „akárki” írhatott volna, hanem azért, mert ezt vagy így maga az olvasó nem tudta volna papírra vetni vagy önmagában átgondolni.

Még nem is tartunk a pénznél s máris látjuk, hogy milyen szükséges a jó újsághoz. Sőt még csak az újságírás sztárjairól sem beszéltünk, csupán a hangyaszorgalmú, hivatásuknak élő, begyakorlott írókról. Hol vannak éppen a pénz, a fizetés szempontjából azok, akiknek módjuk van az események kulisszái mögé tekinteni, akik ismeretsegeikkel és ügyesen felvett kapcsolataikkal valóságos külügyi hírszolgálatot bonyolítanak le. Vannak újságírók, különösen Angliában és Amerikában, akik jóformán állandóan úton vannak. Mindig ott találhatók, ahol éppen a legnagyobb szenzáció robbant ki. Amerikai viszonylatban például nem is lehet azért csodálkozni, hogy egy Knickerbrocker évi félmillió dollár jövedelemmel rendelkezik. Ha le is egyszerűsítjük ezeket a jelenségeket a mi és főként mai viszonyainkhoz, még akkor is elgondolhatjuk, hogy minden valamirevaló újság a legnagyobb áldozatokat hozza meg az igazi márkás írókért. Nem mindegy neki, hogy a legjobb írók vele vagy ellene vannak. Természetesen a katolikus sajtónak is mindent meg kell tennie, hogy a legjobb írók az ő táborában legyenek.

Annál őszintébb elismeréssel kell adózni a katolikus sajtó kiváló íróinak, hogy elsősorban a meggyőződésüket nézik s csak azután a – fizetésüket. Az is bizonyos, hogy a katolikus tömegeknek mindent meg kell tenniük az erős katolikus sajtóért, mert csak az erős sajtó tud fizetés dolgában is erős lenni. Hála Isten, már most is ott tartunk, hogy minden kritikát kiállhat a versenyképes katolikus sajtó.

A pénz igazi szerepe mégis ott kezdődik, amikor a megfizethető dolgok kerülnek elő. Az írói munka nem fizetést, hanem tiszteletdíjat érdemel. A gondolatokat, a szellem alkotásait nem lehet méterrel és súllyal, tehát pénzzel sem mérni. Pénzbe kerül azonban egyébként minden, egészen az utolsó szegig, a szorgalmas munkás legkisebb kézmozdulatáig és lépéséig. Pénzbe kerül az anyag, az energia, minden!

A pénz kérdésével együtt szó kerül még a jó újság harmadik kellékére is, amely a propaganda.

Hiába a jól megírt lap, hiába ölték bele egy halom pénzt, ha nincs aki a tömegek kezébe adja és beléjük szuggerálja, hogy olvassák, vásárolják az újságot. A sajtóapostol olyan szerepet tölt be a legjobb újsággal szemben is, mint a művész a természet szépségeivel. Hiába szép a napnyugta varázslatos színpompája, hiába gyönyörűek az augusztusi napfényben szikrázó havasok, ténylegesen széppé egy-egy ember számára csak a művészi alkotásokon keresztül lesznek. Ahogy a leírás, a megábrázolás ráirányítja a figyelmet, az észre-vevés reflektorát a szépre, ugyanígy a sajtóapostol kelti fel a meggyőződést a hallgatóságban: ez az én újságom, erre fizetek elő!

Toll, pénz és apostolkodás: ezeknek a hármassága úgy adja a jó újság erejét, mint ahogy a katonák gúlába állított fegyverei is egymásban nyerik támasztékukat. Ha az egyiket elveszük, a másik kettő már magától esik el.

Hogyan készül az újság?

Dr. Tóth László,
a Nemzeti Újság főszerkesztőjének
„A sajtó szerkesztése”
című előadása nyomán

Valamikor azt mondták a tanárról, hogy mindig csak egy leckével kell előbbre lennie, mint a diákjai. Mondanunk sem kell, hogy ez a tanításnak nagyon is gépies formája volna, amellyel talán ismereteket lehetne közölni, de tudást, látókört semmiesetre sem. Inkább lehetne ezt a lapszerkesztőről mondani: mindig egy számmal kell előbbre lennie, mint az újságolvasó. Másszóval: látnia kell, valósággal olvasnia kell az újságot, mielőtt azt megírták és kinyomtatták volna.

Mindenesetre nagyobb feladat, mint a filmoperatőré, akinek csak azt a tájékozott és eseményt kell kikeresnie, amely legmegfelelőbb, hogy a filmkocka keretei közé s ezzel mozivásznonra jusson. A lapszerkesztőnek ezzel szemben az előtte felhalmozódó, sőt – mert az életről van szó – valósággal nyüzsgő hírekből, eseményekből azokat kell kiválogatnia, amelyek alkalmasak arra, hogy egy újság aránylag szűk kereteit kitöltve másnap mint hírlap kerüljenek az olvasó elé. Nem elég azonban az eseményeket összeválogatni, le is kell azokat mérni. Ha például hasonlaltal akarunk élni s azt mondjuk, hogy egy-egy szám 5 kg anyagot bír el, akkor rendes körülmények között még a legjelentősebb esemény sem foglalhat el 4 és fél kg-ot. Érezni kell, hogy mivel és milyen mértékben teheti még színessé, változatossá, érdekessé, általános képet nyújtóvá a hírlapot. Hiszen még egy ügyes fényképész is mennyi gonddal rendezi el a csoport tagjait: hová kerüljenek a férfiak, hová a hölgyek; hová a soványabbak, hová az erősebbek. Hát még egy szerkesztőnek mennyi gonddal kell eljárnia, akinek magáról az eseményről, a nyilatkozatról kell megérezni, hogy hány sort, milyen helyet és milyen betűnagyságot érdemel.

Az újságszerkesztés valóban művészi értelemben való teremtés a nélkül, hogy a szerkesztő szabadon ráhagyatkozhatnék a fantáziájára.

A legfontosabb egy újság létrejötténél a híryanagyszerzése. Nagyjából három forrása ismeretes.

Elsősorban a munkatársak információszerzése. Az előadó találó hasonlaltal a kaptárból ki- és berepülő méheknek látja őket. Bejárnak mindent és hozzák magukkal a hírmézet, nem egyszer azonban a – hírmérget. A híryanagjuk előkerülhet egy várva-várt esemény megfigyeléséből, egyéni leleményességéből és utánajárásból vagy pedig egyszerűen a véletlenből. E tekintetben szinte kiszámíthatatlan az újságíró munkája. Megtörténik, hogy a beharangozott parlamenti interpellációra megerősített újságírógárdát vonultatnak fel s mikor rákerülne a sor – elmarad a szenzációnak ígérkező képviselői felszólalás. Más alkalommal

viszont valami kisebb jelentőségű ügyben megy fel a hírlapíró a miniszterelnökségre, és látja, hogy a kormányelnök éppen készülődik – a Várba! A kormányválság biztos jele. Ha semmi más esemény sem volna, megvan már a holnapi újság. Általában azonban a hírlapírók egyéni szimatjától és ügyességétől függ, hogy hol és milyen hírekre tud bukkanni. Mindenesetre sokat tesz az ismeretség és mozgékonyság.

A hírlapíróknak azonban nem elég egy-egy városban vagy az ország területén felhajtani a vadat, ott kell lenniük külföld nagyobb helyein, különösen a fővárosokban. Ide is többnyire magyar tudósítók mennek ki vagy legalább is ott élő magyar laptudósítók látják el a hírszolgálatot. Ők tudják ugyanis rögtön magyar szemmel látni az eseményeket: mi a fontos az otthoni közérdeklődés szempontjából.

Kapcsolatukat az otthoni szerkesztőséggel – bármily költséges is legyen – telefon útján látják el. E végből a szerkesztőség egész hónapra előfizet naponta legalább 3 perces külföldi beszélgetéseket. Ennek átlagos ára havi 280 pengő. Ritkán elég azonban 3 perc a tudósítás közlésére. Akárhányszor a többszörösére is szükség van. A legutóbbi pápai körlevél például 38 perces beszélgetésbe került a Nemzeti Újságnak. Egy órákor odaült a magyar, német és francia gyorsíró. Nemsokára jelentkezett a római tudósító, hogy csupán német kivonatot közölhet. A pontos szöveget csak másnap délben tudták leadni, de a telefonmegszakítások miatt még itt is támadtak hézagok. Csak a repülőposta által meghozott teljes szöveg lefordításával lehetett a hiányokat véglegesen kiküszöbölni. A „Mit brennender Sorge” körlevél felvétele másfélórás telefonbeszélgetésbe, pontosan 298 pengőbe került.

A híryanagy jelentős része kerül ki a hírszolgálati irodák tudósításából. Ezek részben félhivatalosak, részben pedig magán jellegűek. Félhivatalosak: a Magyar Távirati Iroda, MOT, Magyar Kurir, Közép-Európai Katolikus Kurir, Budapesti Tudósító, Nemzetközi Sajtótudósító, a Német Távirati Iroda, az olasz Stefani, a francia Havas, az angol Reuter, az Avala, az Orient Radio, az orosz Tass és a japán Domei Iroda – hogy csak a jelentősebbeket említsük. Magánhírügynökségek például az United Press vagy az Exchange Telegraph.

Ezek a tudósító irodák az utóbbi évtizedek alatt hatalmas iramban törtek előre. A Magyar Távirati Iroda is a világháború után még csak néhány szobában végezte munkáját. Ma már egy külön palotában. Akkor még, úgyszólván, a bécsi Korrespondenz Bureau függvénye volt. Ma önálló összeköttetései vannak a világ valamennyi hírszolgálati irodájával. Igaz, hogy régebben nagy nehézséget okozott a valuta kérdése is.

A hírszolgálati irodák gyorsaságát az újabb találmányok is okozták. A telefont, a rádiót ma már a vezeték nélküli távolbaíró-gép szárnyalta túl. Ma már Londonban írógépelik a szöveget s Budapesten húzzák ki a készülékből.

A régi világban például a Bécsből érkező utasok hozták a hírt, hogy a Burg-színház leégett. Információjukra a lapok is csak szárazon közölték az eseményt, hozzátéve, hogy a részletesebb tudósítást a következő számban fogják hozni. VII. Edvárd angol király halálakor, szombaton este 10 óra után már nem tudták az érkező táviratokat kézbesíteni, mert akkor már nem volt telefonösszeköttetés sem Párizssal, sem Béccsel, sem pedig Budapesttel. A lapok csak hétfőn hozhatták az angol király halálhírét. Amikor pedig néhány évvel ezelőtt V. György angol király halt meg, éjfél után 1/4 2-kor érkezett a távirat, félkettőkor már írták is róla a nekrológot a Nemzeti Újság szerkesztőségében.

Végül a szerkesztőnek nem elég az események jelentőségének az arányait a cikkek útján kidomborítani és érzékeltetni, nem elég a legcsattanósabb, a legkirobbanóbb eseményt kiabáló címekkel az élre tenni, hanem gyakran komoly erőfeszítéseket kell kifejtenie a lap színvonala érdekében. Hiába van rávonatkozólag eszményi elgondolása és stílusérzéke, sok apróbb jelenség igyekszik erre ráakodni. Egy-egy kívánság megtagadására sokszor „örök harag” meg a lap lerendelése a válasz. A szerkesztő azonban azért szerkeszt, hogy a szűrőt megfelelően alkalmazza, úgyis elég szempontot kell figyelembe vennie a lap irányzatával és természetével kapcsolatban.

A szerkesztő, miután összehozta a lapot, miután mindenkinél előbb olvasta a legközelebbi számot, a késő éjszakában fáradtan hazabandukol vagy taxin hazarobog, és csak másnap tudja meg, hogy tulajdonképpen mit is írt, amikor kezébeveszi az ébredező közönség az újságot és elmondja, megírja vagy betelefonálja – a véleményét.

Hogyan indulnak meg a rotációsok?

Dr. Lafranco István,
az „Összetartás” Gazdasági Szövetkezet igazgatójának
„Gazdasági kérdések és katolikus sajtó”
című előadása nyomán

Az első pillanatban azt lehetne gondolni, hogy valami műszaki kérdés csúszott be a sajtóapostolok kézikönyvébe. Hiszen a rotációsok megindulásához hajtóerő kell, villanyáram. Az igaz, de hogy rotációs legyen, hogy áramszolgáltatás legyen, hogy kézirat és gépmester legyen, oda mindenekelőtt pénz kell.

Elegendő a nyomda és a hivatali helyiségek életének a leírására gondolnunk, hogy lássuk, mennyire komoly és hatalmas összegek kellenek a rotációsok megindulásához. Hiszen csak a telefonbeszélgetések összege 70.000 pengőre rúg évente.

Előáll tehát a nagy kérdés, honnan lehet előteremteni azt a töménytelen pénzt, amely a vállalat és az üzem fenntartásához szükséges. Nem lehet kétséges, hogy végelemzésben csakis a katolikus tömegekre lehet számítani. A zsidó nagytőke, a nemzetközi szabadkőművesség, a protestánsok vagy az új politikai szekták hívei nem fogják sem ezreseikkel, de még csak filléreikkel sem támogatni a katolikus sajtót.

A válasz tehát egyszerűnek látszik, de mint a műveltség szempontjánál már említettük, valójában mégsem olyan könnyű. Kétségkívül az elmélet azt követelné, hogy fizessenek elő a K. S. V. lapjaira további százazrek, sőt milliók. A gyakorlat azonban odaáll és azt mondja: nagyon szívesen, de miből? Úgy jár tehát az életéért küzdő katolikus sajtó, mint az az ember, akinek először meg kellett kovácsolnia az ekét, hogy felszánthassa vele a földjét. Jómódúvá, gazdaggá kell tennie a katolikus tömegeket, hogy bírják az előfizetést.

Az előadó a katolikus sajtónak és a katolikus gazdasági érdekeknek ezt az egymásba való kapcsolódását a házasságok életéhez hasonlítja. Ezek is csak kölcsönös hűséggel és áldozatkészséggel boldogulhatnak. Hasonlóképpen a katolikus sajtó és a katolikus társadalom is. Amint a feleség sem mehet külön utakra, hogy elegánsabb, divatosabb öltözetbe jusson, amire férjének nem telik, ugyanúgy a katolikus sajtó sem vehet pártfogásba idegen eszméket és érdekeket, egyszerűen azért – mert pénzre van szüksége.

A katolikus közvéleménynek mindig éreznie kell, hogy ez az én sajtóm, ez a mi sajtónk. Éreznie kell azt a védelmet, amelyet nem találhat meg az idegen sajtónál. Ez lelkiismeretlenül kifoszthatja, a katolikus sajtótól csak védelmet várhat. Amikor például néhány évvel ezelőtt VIII. Edvárd lemondott az angol trónról, a zsidó lapok telekürtölték az egész országot, hogy a szigetország népe nagy szomorúságában az idén nem fog karácsonykor pulykát enni. Jó fegyver volt ez a zsidó exportvásárlók kezében. Mindenütt potom pénzen szedték össze a pulykát. Mikor aztán az ő kezükben volt az egész állomány, aznap már – érdekes módon – elmúlt az uralkodói válság, megjött az angol nép jókedve s még az is pulykát akart enni karácsonykor, aki azelőtt sohasem evett. Ki védhetné meg a katolikus társadalmat az ilyen merénylettől, mint éppen a katolikus sajtó.

Ugyanakkor a katolikus nagyközönség sem nézheti részvétlenül a katolikus sajtó áldozatos erőfeszítéseit. Az egyoldalú áldozatosságnak nagyon kevés értelme és eredménye van.

Találó példára hivatkozik az előadó. Egyik előkelő belvárosi üzletbe apácák lépnek be – kéregetni. Már többször jártak ott, de meg mások is felkeresték hasonló célból a katolikus üzletembert. Az egész év folyamán 2000 pengőre emelkedett a sok adomány értéke. A mi derék üzlettulajdonosunk azonban nemcsak ezt jegyezte fel könyveibe, hanem azt is, hogy ugyanazok a zárdák, intézetek, hozzá csak kéregetni járnak, vásárolni pedig – máshová.

A katolikusoknak sem szabad más újságot venniük, mint katolikus lapokat. Tulajdon sajtójukat kell támogatniuk. Okos és gyakorlatias eljárást honosított meg erre a célra néhány száz katolikus cég. Vásárlóiknak bélyegeket adnak, amelyek összegyűjtésével ingyen juthatnak az illetők egy vagy több katolikus lap előfizetéséhez.² Nincs tehát külön gondjuk, hogy honnan teremtsék elő az előfizetési díjakat. Az árucikkért sem kell többet fizetniük. Csupán egy áldozatot kell meghozniuk, ha ugyan ez áldozat és nem kötelesség, hogy katolikus cégeknél vásároljanak.

Így kapcsolódnak egymásba mint a fogaskerek a katolikus sajtó és a katolikus gazdasági érdek, hogy felépítsék és megindítsák azt a gépezetet, amely a katolikus érvényesülést jelenti. Így lesznek aztán katolikus cégek, katolikus vállalatok, katolikus tőkéek, katolikus sajtó és irodalom. Új ember új szelleme fog uralkodni az országban, mindenestre több igazsággal és emberiséssel, mint a régi ember sunyi és egyoldalú haszonlesése.

A mi lapjaink

A Központi Sajtóvállalat összes lapjainak vezérigazgatója Baranyay Lajos pápai prelátus, az Országos Sajtótanács elnöke.

Nemzeti Újság

Főszerkesztő: dr. Tóth László.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest V., Honvéd u. 10. Telefon: 119–660.

Előfizetési pénztár: Budapest, V., Báthori u. 5.

Évfolyama: XXII. Megjelenik: naponta.

Új Nemzedék

Főszerkesztő: Saly Dezső.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest. V., Honvéd u. 10.

Telefon: 119–660.

Évfolyama: XXII. Megjelenik: naponta.

Új Lap

Főszerkesztő: Hivatal József.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV., Ferenciek tere 7.

Telefon: 385–130.

Évfolyama: XXXIV. Megjelenik: naponta.

A Szív

Főszerkesztő: Zsiros Ferenc S. J.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., Mária u. 23.

Évfolyama: XXVI. Megjelenik: hetenkint.

Magyar Kultúra

Alapította: P. Bangha Béla S. J.

Főszerkesztő: Vid József S. J.

Felelős szerkesztő: dr. Nyisztor Zoltán.

² Az említett kereskedők az Összetartás Gazdasági Szövetkezetbe (KÖSz) tömörültek. Fizetéskor a vásárlóknak bélyeget adnak – a vásárolt áru értékének megállapított % a szerint. A bélyegeket be lehet váltani vagy a katolikus lapokra velük elő lehet fizetni. A cégek jegyzékét 130–649 telefonszámon kérjük.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., Horánszky u. 20.
Telefon: 131–205.
Évfolyama: XXVII.

Egyházi Lapok

Felelős szerkesztő: Baranyay Lajos.
Főszerkesztő: dr. Nagy Miklós.
Szerkesztőség: Budapest, Ferenciek tere 7. sz.
Telefon: 185–243.
Kiadóhivatal: Honvéd utca 10. szám.
Telefon: 119–660.

Katolikus Szemle

Felelős szerkesztő: Kühár Flóris O. S. B.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., Szentkirályi u. 28.
Telefon: 146–569.
Évfolyama: LIV.

Mária-Kongregáció

Főszerkesztő: Vid József S. J.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., Horánszky u. 20.
Telefon: 131–205.

Utunk

Főszerkesztő: dr. Czapik Gyula.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., Mikszáth Kálmán tér 4.
Telefon: 136–185.
Évfolyama: VI. Megjelenik: havonta.

Élet.

Főszerkesztő: Erdősi Károly.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., Szentkirályi u. 28.
Telefon: 146–568.
Évfolyama: XXXI. Megjelenik: havonta.

Képes Krónika

Szerkesztő: Kolba Gyula.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Honvéd u. 10.
Telefon: 119–660.
Évfolyama: XXII. Megjelenik: hetenkint.

Új Élet Regénytár

Főszerkesztő: Ijjas Antal.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VI., Vilmos császár út 65.

A munkásság lapjai:

Új Rend

Felelős szerkesztő: Peller Károly.
Szerkesztőség: Budapest, IV., Irányi u. 19–21.
Telefon: 183–210.
Kiadóhivatal: V., Honvéd u. 10. szám.
Telefon: 119–660.
Évfolyama: II. Megjelenik: hetenkint.

Ú Nemesség

Főszerkesztő: vitéz Pintér József.
Felelős szerkesztő: Gara Imre.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Rottenbiller u. 20–22.

Telefon: 424–981.

Évfolyama: XX. Megjelenik: havonta kétszer.

Magyar Vetés

Felelős szerkesztő: dr. Dávid Tibor.

Szerkesztőség: IV., Veres Pálné u. 14.

Telefon: 383–187.

Kiadóhivatal: V., Honvéd u. 10. Megjelenik: hetenként.

Magyar Házimunka

A háztartási alkalmazottak egyetlen szaklapja.

Főszerkesztő: Kun Mechtild.

Felelős szerkesztő: Spillenberg Mária.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., Mária u. 7.

Telefon: 131–160.

Évfolyama: II. Megjelenik: havonta.

A Dolgozó Nő

Főszerkesztő: Schlachta Margit.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Rákóczi út 4.

Évfolyam: IX. Megjelenik: havonta.

Szegedi Új Nemzedék. Szeged. (Politikai napilap)

Újfehértár. Székesfehérvár. (Politikai napilap)

Középeurópai Katolikus Kurir. Budapest. (Hírügynökség)

Jövönk. Budapest. (Politikai hetilap)

Budapest környéke. Budapest. (Politikai havilap)

Egyházi és hitbuzgalmi lapok:

Afrikai Visszhang. Budapest.

Credo. Budapest.

Egri Egyházmegyei Közlöny. Eger.

Egri Katolikus Tudósító. Eger.

Eucharisztikus Értesítő. Győr.

Evangélium. Győr.

Fehér Barát. Budapest.

Ferences Közlöny. Budapest.

Gyöngyösi Katolikus Tudósító.

Győri Katolikus Tudósító.

Gyulai Katolikus Tudósító.

Hármaskörös. Endréd.

Jézus Szívének Hírnöke. Budapest.

Kaposvári Katolikus Értesítő.

Katolikus Akció. Budapest,

Katolikus Alföld. Szeged.

Katolikus Élet. Szolnok.

Katolikus Élet. Győr.

Katolikus Élet. Mátészalka.

Katolikus Élet. Újpest.

Katolikus Értesítő. Komárom.

Katolikus Figyelő. Debrecen.

Katolikus Híradó. Hódmezővásárhely.

Katolikus Missziók. Budapest.

Katolikus Munkáslap. Ózd.
Katolikus Népszövetség. Budapest.
Katolikus Ösvény. Budapest.
Katolikusok Lapja. Budapest.
Katolisches Kirchenblatt. Budapest.
Komáromi Katolikus Tudósító.
Krisztus Királysága. Rozsnyó.
A Lélek Szava. Szentes.
Lourdes. Sopron.
Magyar Sion. Esztergom.
Makói Katolikus Tudósító.
Missziós Ifjúság. Rákospalota.
A Négergyermek. Budapest.
Oltár és Élet. Rákospalota.
Orosházi Katolikus Tudósító.
Örökimádás. Budapest.
Pécsi Katolikus Tudósító.
Pécsi Szentföld.
Római Katolikus Egyházi Tudósító. Kassa.
Rózsafüzér Királynéja. Budapest.
Soproni Katolikus Élet.
Szalézi Értesítő. Rákospalota.
Szeged-Felsővárosi Róm. Kat. Plébánia Híradója. Szeged.
Szegedi Havi Boldogasszony.
Szent Antal. Pápa.
Szentföld. Budapest.
Szent Terézke Rózsakertje. Budapest.
Szent Vince. Budapest.
Szombathelyi Katolikus Tudósító.
Szűz Mária Új Virágoskertje. Komárom.
Testvér. Budapest.
Veszpréme gyházmegyei Katolikus Tudósító. Veszprém. (Görög katolikus.)
Délmagyarországi Görögkatolikus Élet. Szeged.
Görögkatolikus Élet. Nyíregyháza.
Jóhirnök – Blahovisztnik. Ungvár.
Keleti Egyház. Miskolc.
Görögkatolikus Szemle. Nyíregyháza.

Tudományos és kulturális lapok:

Juventus. Budapest.
Katolikus Kántor. Budapest.
Katolikus Nevelés. Budapest.

Szépirodalmi, kritikai és művészeti lap:

Vigilia.

Társadalmi lapok:

Pécsi Szentföld. Budapest.

Egyesületi lapok:

Asszonyok-Leányok. Budapest.
Emericana. Budapest.
Katolikus Iskola. Pécs.
Sajtószemle. Budapest.

Sportlap:

Szent György Képes Sportlap. Budapest.

Ifjúsági gyermeklapok:

Isten Dalosai. Budapest.
Jézusom – Örööm. Budapest.
Kis Hitterjesztő. Budapest.
Kis Piroskönyv. Budapest.
Kis Pajtás. Budapest.
Magyar Munkásifjú. Budapest.
Nagyasszonyunk. Budapest.
Szent Antal Ifjúsága. Pápa.
Zászlónk. Budapest.

Erdélyi lapok:

Magyar Lapok. Politikai napilap, megjelenik Nagyváradon (Katolikus Kör).
Néplap. Az előbbi krajcáros kis lapja, napilap. Nagyvárad.
Hirnök. Szépirodalmi folyóirat, megjelenik elsején és tizenötödikén (Kolozsvár, Ferencrendi zárda).
Katolikus Világ. Hitbuzgalmi folyóirat, megjelenik egy hónapban egyszer (Kolozsvár, Ferenc-rendiek).
Erdélyi Iskola. Pedagógiai szemle, megjelenik negyedévenként könyvvalakban (Kolozsvár, Egyetem u. 10.).
Erdélyi Tudósító. Társadalmi szemle. A románok megjelenését betiltották. Újbóli megjelentetése előkészítés és szervezés alatt van (Kolozsvár, Fő tér 14.).
Vasárnapi Harangszó. A Katolikus Nőszövetség havi közlönye (Kolozsvár, Únió u. 7.).

*

Azonkívül vidéken számos katolikus kézben lévő politikai napi- és hetilap.

Hogyan dolgozik a sajtóapostol?

„Szükség van a világi apostolkodásra, mert a Krisztus-ország végtelen érték, annak terjesztése és fejlesztése az emberekre nézve végtelen jótétemény.”
Bangha: Örök Élet Igéi

Kerékgyártó Árpád
tanügyi főtanácsos
„A katolikus sajtómozgalom akadályai”

Masson Izabella
polgári iskolai igazgató
„A sajtóhölgyek munkaköre”

Dr. Kray István báró,
a Kat. Hölgyek Orsz. Sajtóegyesülete világi elnökének
„A sajtó szervezése városban”

Verseghegy Nagy Károly,
a K. S. V. vezértitkárának
„A sajtó szervezése falun”
című előadások nyomán

Az egyik jónevű amerikai pedagógus félig tréfásan, félig komolyan a következő kérdést tette fel: mi kell elsősorban ahhoz, hogy valaki egy növendéket latin nyelvre taníthasson. Természetesen tudnia kell latinul: hangzott a látszólag magától értetődő válasz. Nem! Mindenekelőtt ismernie kell a növendékét, hogy helyesen taníthassa bármire is. Minek tehát a latin nyelv ismerete, ha nem ismeri a saját növendékét, akit tanítani akar?!

Hasonlóképpen mi is azt mondhatjuk, hogy minek a kitűnően szerkesztett és nagyszerűen megírt újság; minek a rengeteg pénz, amely nélkül képtelenség volna lapot indítani – ha egyszer nincs, aki olvassa vagy legalább is nincsenek elegendőek, akik olvassák. Itt nyílik meg a sajtóapostol számára a legnagyobb jelentőségű munkaterület: újságolvasókat, előfizetőket szerezni a katolikus sajtó táborába.

Ha azonban már sajtóapostolkodásról van szó, akkor nem állhatunk meg egy vállalkozás prosperitásának a kérdésénél. Még ha a legszebben is virágoznék a katolikus sajtóvállalkozás, akkor is komoly és szent feladata marad a sajtóapostolnak, hogy *minden katolikus ember, ha már újságot olvas, katolikus lapot olvasson vagy járasson*. Erre már nem a katolikus sajtónak, hanem a katolikus tömegeknek van szükségük.

Elképzelhetjük, hogy ez a kitűzött cél micsoda nagyjelentőségű, ugyanakkor milyen óriási méretezésű munka elé állítja a sajtóapostolokat. Itt aztán fogható, lemérhető eredményeket komoly *szervezkedés nélkül* tényleg nem lehet elérni. Nem is volna okos dolog a buzgó, lelkes csoportot vaktában nekiesztetni az ellenfél állásainak. Nem lehet kapával, kaszával nekimeni gépfegyverfészeknek és a mindent legázoló tankoknak. A lelkesedés után ezért rögtön a szervezkedésnek és a kiképzésnek kell jönnie.

A sajtóapostolkodás egész szervezete a mai helyzetben nem is kapcsolódhatik másba, mint a Katolikus Akcióba. Az A. C.-nak megvan a maga Központi Sajtószakosztálya (Budapest, IV., Ferenciek tere 7. III. lépcső, II. emelet), belőle kiindulóan az egyházkormányzathoz simuló szervei, végső elágazásában pedig az *Egyházközségi*

Sajtószakosztály. Budapestnek a Központi Tanács mellett külön Központi Sajtószakosztálya is van.

Az Egyházközségi Sajtószakosztály megalakításánál olyan vezetőket és tagokat kell keresni, akik tudnak és akarnak dolgozni. Ha tehát az elnök nagyon elfoglalt ember, de mégis kíváncsi a szereplésre, akkor mellette ügyvezető elnökről is kell gondoskodni. Kezére jár a titkár, ha pedig nagyobb a munka, akkor többen is. A tagok száma legalább 5 legyen, lehetőleg más egyesületek vezetői közül, összejöveteleket legjobb havonta tartani.

Az Egyházközségi Sajtószakosztállyal párhuzamosan kell elindítani a *Katolikus Sajtóhölgybizottságot*. Az elnök és a titkárnő legyen egyúttal a Szakosztály tagja is a kapcsolat fenntartása érdekében. A tagok száma ugyancsak legalább 5, lehetőleg más egyesületek buzgó, kipróbált tagjai sorából, összejöveteleik kéthetenként tarthatók, hetenként pedig hivatalos órák.

A Sajtóhölgybizottságok irányító központja a *Katolikus Hölgyek Országos Sajtóegyesülete* (Budapest, VIII., Horánszky u. 20.), ahová szakszerű útmutatásért, ünnepélyek, gyűlések rendezésében támogatásért, valamint központi szónokokért lehet fordulni. A szükséges figyelmeztető jelentéseket is ide lehet küldeni, ahonnan a legmegfelelőbb helyre továbbítják.

A szervezkedés legfőbb szabálya: *minden sajtóapostol lehetőleg tartozzék a megfelelő sajtószervezetbe, maga az apostolkodás azonban nincsen fenntartva kizárólag a szervezettek számára.*

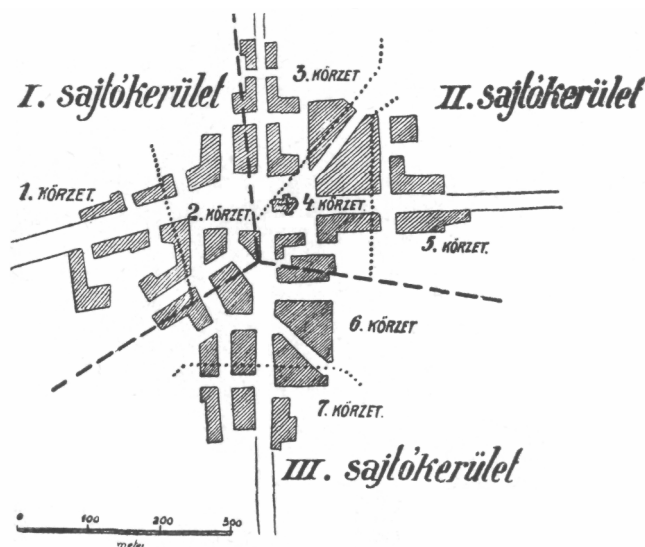
A sajtószervezkedés az apostolkodásért van. Jelentősége tehát itt kezdődik, értéke pedig ettől függ.

A sajtóapostol legelső teendője a *katolikus érület terjesztése és erősítése*. Nagyon jól tudjuk, hogy zsidók és protestánsok nem vásárolnak katolikus újságokat, a lanya katolikusok pedig legfeljebb véletlenül, öntudatosan csak a szívvel-lélekkel katolikusok.

A sajtószervezet további feladata a *munkaterület világos áttekintése*.

Ahogy nem lehet örökké csak heterogén tömegek előtt eredményes sajtópropagandát végezni, még kevésbé lehet minden további nélkül nekimenni a járókelőknek, vagy akár egy-egy ház lakóinak előfizetési felhívással. Tudnunk kell, hogy mekkora és milyen munka áll előttünk, meg hogy merre kell azt végeznünk.

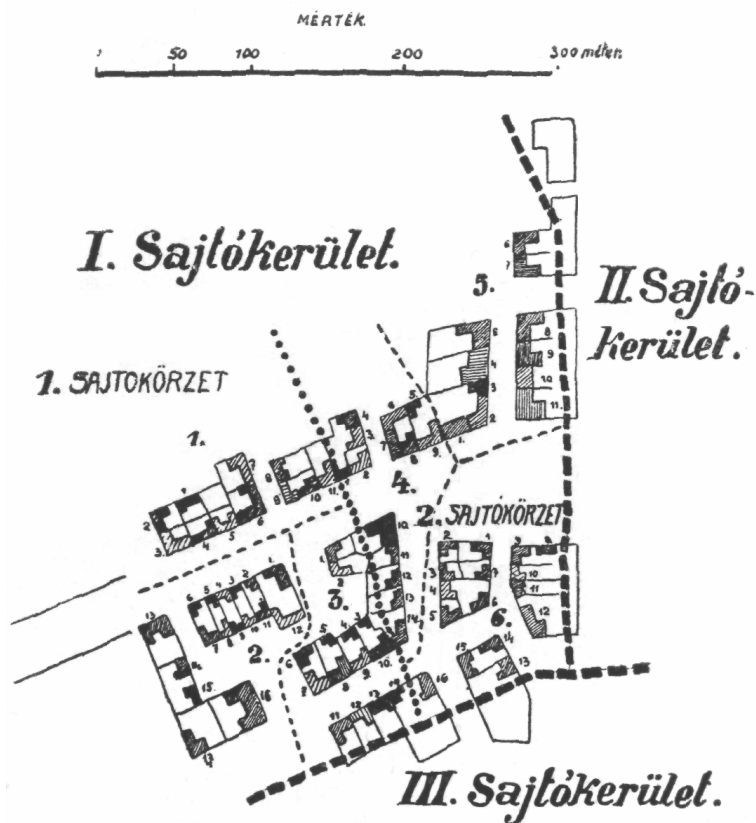
A megoldozandó területet az elnökség mindenekelőtt térképszerűen felfekteti és kerületekre beosztja, mint az I. ábra mutatja.

I. ábra.

A hosszasan szaggatott vonalak az egyes sajtóterületek határait mutatják, amelyek élén a kerületi sajtófőnökök működnek. A kerületek száma a helységek kiterjedésétől és a munkatársak számától függ.

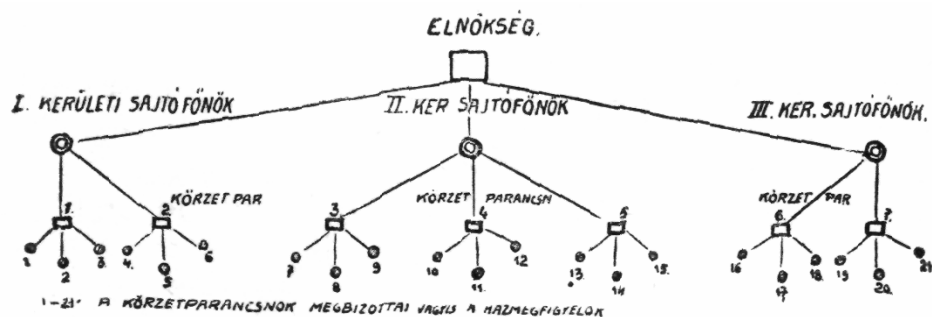
Az egyes sajtókerületeket további körzetekre kell osztani, amint a II. ábra szemlélteti.

II. ábra

A pontozott vonalak az egyes körzeteket határolják a kerületen belül. Az egyes körzetek a körzetparancsnokok irányítása alatt állanak. Segítségükre vannak a házmegfigyelők, akiknek működési területét (házcsoport) egy-egy szem jelöli.

Az egész szervezet keresztmetszetét a III. ábra ismerteti.

III. ábra

Megvilágítására lássunk egy elképzelt szervezeti beosztást:
Kerületi sajtófőnök: Végh Ottó ny. járásbíró.

Az I. körzet parancsnoka:

Tóth Béla ny. kir. pénzügyi biztos.

Megbízottak (Háznyilvántartók):

1. Kapossy Pál gyógyszerészsegéd	11 ház
2. Fehér Elek adójegyző	17 ház
3. Virágh Ödön gimnáziumi tanár	14 ház
Összesen: 42 ház	

A II. körzet parancsnoka:

Kovács Pál áll. elemi isk. igazgató.

Megbízottak (Háznyilvántartók):

4. Boros Géza segédjegyző	14 ház
5. Szele Péter kántortanító	11 ház
6. Cser László gázgyári tiszt	16 ház
Összesen: 41 ház	

Összesen: 83 ház, 843 nyilvántartott személlyel.

Fontos, hogy az egyes megbízottak alkalmas személyek közül kerüljenek ki, továbbá ne legyenek túlterhelve, végül egységes előkészítésben részesüljenek.

Az egyes házmegfigyelők – tapintatos érdeklődés útján – összeírják, hogy házcsoportjukban kik milyen újságot járatnak. Minta gyanánt szolgálhat az alábbi elképzelt kimutatás:

Jelentési minta.

Kapossy Pál gyógyszerész, háznyilvántartónak jelentése az 19... év első negyedéről, az X...-i I. sajtókerület 1. sajtókörzetének 1. számú házcsoportjából:

Utca	Házszám	Név, foglalkozás	Milyen lapokat járat?		
			Központi Sajtó V.	Vallásos lap	Túldoldali sajtó
	1.	Lisztes Sándor pékmester			
	1.	Dara Pál péksegéd			
	1.	Rozsos Béla péksegéd			
	1.	Nagy Imre gazdálkodó			
	1.	Nagy Imréné			
			stb. stb.		

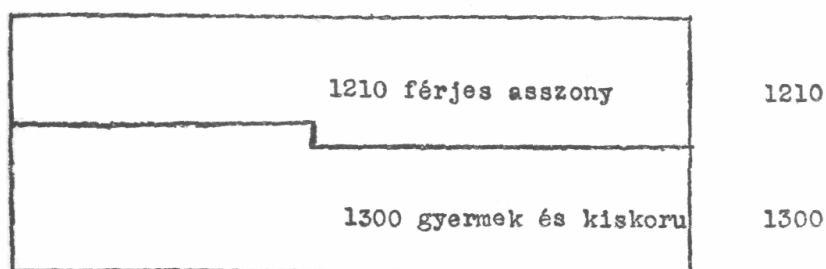
A körzetparancsnokok azután összesítik a házmegfigyelők jelentéseit és továbbítják a kerületi sajtófőnöknek, hogy a sajtófőnökök a maguk kerületére, az elnökség pedig az egész helységekre nézve a begyűlt adatok alapján elkészíthesse az áttekintést nyújtó kimutatást (kartotékoltva is!) és a grafikonokat.

Az egyik 4000 lélekszámmal bíró helységben például az alábbi kimutatás készült:

Összesített kimutatás
X ... városban a sajtópropaganda állásáról,
az 19... év első negyedében.

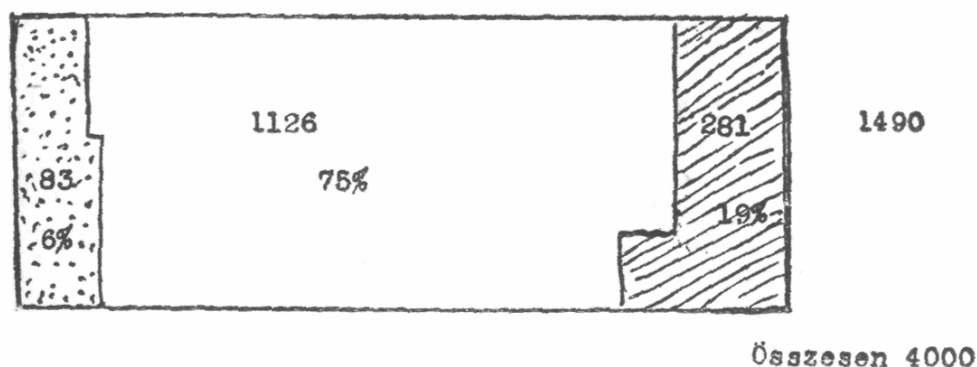
Sajtó- kerület	Ház	Lélekszám	Nemzeti Újság	Új Nemzedék	Túldali reggeli lapok	Túldali déli és esti lapok	K. S. V. lapjai	Túldali sajtó lapjai
I.	83	1180	5	8	23	19	13	42
II.	112	1370	12	38	45	86	50	131
III.	87	864	4	16	36	72	20	108
Összesen	282	3414	21	62	104	177	83	281

A kimutatás után az első grafikonban azoknak a számát szemléltetjük, akiktől nem is várható, hogy lapot járassanak: gyermekek, önálló keresettel nem rendelkezők és férjes asszonyok. A grafikon minden kockája egy-egy lakost tüntet fel.

I. grafikon

A másodikban pedig azoknak a számát ábrázoljuk, akik járatnak vagy legalább is rendes körülmények között járathatnának lapot, de valamilyen oknál fogva nem teszik.

II. grafikon

A sajtószervezet ezen munkáját időnkint (például félévenként) meg kell újítani és a kisebb lapokra is kiterjeszteni.

Végső eredményképpen az tűnik elő, hogy a sajtóapostolkodásra az illető területen még igen nagy feladatok várnak. Foghatóan még azoknak a névsora is a sajtószervezet kezében van, akiket meg kell nyerni a katolikus újságolvasás számára.

A teendők világos áttekintése után rögtön megindulhat a sajtóapostolok tevékenysége.

Munkájuk több szempontból is elrendezhető. Elsősorban is lehet *előkészített és alkalomszerű*.

Amennyire fontos a jól előkészített, jól megszervezett apostoli munka, annyira nem szabad elmellőzni az ún. alkalomszerű apostolkodást sem. Bizonyos körülmények között jó hatást érhetünk el például egy vonaton vagy autóbuszon „felejtett” Nemzeti Újsággal. Nemkülönben felköszöntő vagy eszmecsere alkalmával nagyon kíváncsi lenne idézni valamit – ha mód kínálkozik rá – a katolikus lapokból. Az Új Nemzedékbe csomagolt holmi ugyancsak jó szolgálatot tehet az egyszerű emberek között. Unalmukban is el fogják olvasni a csomagolásra használt újságdarabot.

Az apostolkodás továbbá irányulhat *egyévre vagy csoportra*.

Az *egyévre irányuló* apostolkodás különösen a nőknek való. Megnyerő fellépésük, szerény kérlelésük ritkán marad eredmény nélkül. Legjobb, ha a női sajtóapostolok az egyévre irányuló propagandájukat a hozzájuk legközelebbiekre terjesztik ki. Ilyenek: férj, felnőtt, gyermek, rokon, barátnő, ismerős, vendég, szomszéd, útitárs, városzobák közönsége stb.

A *csoportra irányuló* apostolkodás célpontja lehet *általános* vagy *különleges* csoport.

Általános csoportot alkothat például a templomlátogató közönség, amelyik meghallgatja a lelkipásztora vagy a vendégszónokok sajtóprédikációit. A sajtóapostoloknak meg kell külön kérniök a lelkipásztorukat, hogy néha-néha, különösen megmozdulásaikkal kapcsolatban (például sajtóvasárnap) a szentbeszéd is a katolikus sajtó támogatásáról szóljon.

Általános csoport irányában történik az apostolkodás a legtöbb sajtógyűlésen. Mindenki megjelenhet azon, aki csak tudomást szerzett róla és kedve van hozzá. Ilyent is kell néha-néha rendezni. Csak az a fontos, hogy mindig érdekes legyen, tehát színdarabokkal, szavallatokkal, zeneszámokkal élénkítve; ne legyen túlhosszú; azonkívül jó szónokot állítson a közönség elé; végül gyakorlatias legyen, vagyis a „sajtóőrangyalok” a hangulatot kihasználva, mindjárt a helyszínen jegyezzék az előfizetőket vagy legalább is a megjelentek címét.

Ugyancsak általános csoportra vonatkozik a katolikus kölcsönkönyvtár működése is. Arra kell törekedni, hogy minden sajtószakosztály vagy hölgybizottság állítson ilyent össze.

Fokozottan szükséges figyelemmel lenni a *különleges csoportokra*. Így külön kell sajtógyűlést tartani az egyházközségi tanács, az egyes egyházközségi egyesületek számára, az egyes hivatáscsoportoknak (munkás, altiszt, tisztviselő, orvos stb.), nemkülönben a katolikus szülői értekezletekkel kapcsolatban, amit mindig az iskola hittanárával, esetleg az igazgatójával kell megbeszélni és előkészíteni. Fontos dolog még időről-időre külön sajtóagitátor-tanfolyamot rendezni.

Kell aztán, hogy mindezekbe – amennyiben a körülmények engedik – minél több kedélyt, bensőséget vigyünk. Különösen a sajtóhölgyekre vár ez a feladat. Például sajtóteák, sajtótombolák stb. megrendezésével. Ugyancsak ők ügyelhetnek, hogy gyakorlatias jellegük is legyen a különleges csoportok összejöveteleinek. Például karácsonyi könyvvásárral összekötni stb.

Végül a sajtóapostolkodás történhetik *közvetlenül* vagy *közvetve*.

Közvetlenül, ha személyesen és élőszóval eszközöljük például előadás vagy magánbeszélgetés útján. *Közvetve*, ha betű vagy más egyén révén igyekszünk eredményhez jutni.

A közvetett módszerhez tartozik a hirdetemény (plakát). Néha sok beszédnél is többet mond egy jó helyen kifüggesztett és ügyesen elkészített hirdetemény. Ugyancsak ide tartozik a mutatószámok terjesztése. Itt azonban ne csak a szokásosan szétküldött példányokra gondoljunk, hanem a kiolvasott újságoknak vagy mások előfizetéséből szerzett lapoknak a szegényekhez való eljuttatására is. A kiolvasott újságok összegyűjtésére ajánlatos megfelelő helyen, esetleg a templom előcsarnokában az ún. sajtóládát felállítani. Továbbá a jobbmódúaktól a szegényebbek csoportjai számára való előfizetés érdekében gyűjtést indítani. – Szóhoz juthat azonban ennél a módszernél a levelezés is. P. o. a plébános levélben kéri fel a magasabb adókategóriába tartozó híveit, hogy fizessenek elő a katolikus lapokra. – Ne feledkezzünk meg azonban itt a szoros értelemben vett reklámról sem. Lehet a moziban is vetíteni egy-egy talpraesett hirdetést a katolikus lapok érdekében. Ugyanezzel az eszközzel dolgozik végelemzésben a Sajtószemle is, amely nemsokára havonta jelenik meg a katolikus lapok terjesztése és az idegen sajtó szemmeltartása érdekében. Ugyancsak a közvetett módszer keretei közé tartozik egy-egy hivatásos előfizetőgyűjtő (akvizitőr) útbaigazítása, és ami nem is a legkisebb dolog, a rikkancs megnyerése. Ez ugyanis igen sokat tehet, ha ügyes és előnyben részesíti a mi lapjainkat. – Végül egyszerű, de hatásos eszköze a közvetett módszernek: buzgó sajtóapostoloknak oklevéllel való kitüntetése. A berámázott, díszes irat, esetleg a püspök aláírásával, sok becsületes ember jogos önértetének ad további indítást az önzetlen munkára.

Közvetlenül a gyakorlat számára nyújtott útbaigazításokat nem lehet befejezni a nélkül, hogy meg ne említenénk a sajtóapostolok legfőbb tulajdonságait:

a) *alkalmazkodás* a környezethez és egyesek gyengéihez, ügyelni kell a városi és falusi ember, a szegény és a gazdag közt lévő különbségekre. Ne sértsünk egyéni érzékenységet. Ne kezdjük mindjárt a megszokott lap ócsárlásával.

b) *Kitartás*. Nem szabad, hogy néhány visszautasításban végleges sikertelenséget lásson.

c) *Sérthetelenség*. Ne vegyünk a szívünkre minden meggondolatlan vagy akár közönséges kifejezést. Nem magunkért, hanem az eszméért dolgozunk.

d) *Leleményesség* különösen az alkalomszerű sajtóterjesztésben, például templom előtt, búcsú alkalmával stb.

e) *Erély* a nyilvános vagy félig nyilvános helyeken a katolikus sajtó helyhez juttatása érdekében, például fodrásznál, kirakatban, éttermekben, orvosi előszobákban stb.

f) A sajtóapostol legyen a központ *szeme* és *idegszála*. Hívja fel minden jelentősebb dologra a Központ figyelmét.

A sajtóapostoloknak munkájuk közben nagy nehézségekkel kell megküzdeniök. Le kell küzdeniök először a megszokás hatalmát. Aki mindennap ugyanazt a lapot olvassa, hozzászokik modorához, gondolatvilágához, sőt beosztásához és egyéb külsőségeihez is. A ragaszkodást, mely a megszokásból születik, csakis annak a gondolatnak a beidegzésével lehet leküzdeni, hogy a katolikus sajtó támogatása minden katolikus embernek vallási kötelessége. XI. Pius pápa a sajtóügyet a hitbuzgalom, a kulturális és szociális tevékenység meg a szervezés ügyével egyenlő elbánásban részesítette, amidőn sajtószakosztályt is alkotott az Actio Catholicában.

A sajtóapostoloknak le kell küzdeniök továbbá azt a *téves közvéleményt*, amely a katolikus sajtót a liberális és egyéb sajtónál is rosszabbnak tartja. Ezt a téves meggyőződést csak úgy szüntethetjük meg, ha rámutatunk a katolikus sajtó értékeire és arra a megbecsülésre, amelyben például a Magyar katolikus napisajtót a külföldi sajtó mint hírforrást részesíti.

Ezen a téren egy másik akadályba ütköznek a sajtóapostolok; abba a *vallási közönybe*, amely a katolikus tömegek sorában uralkodik. Ezért kell minden sajtóbeszédnek egyszersmind apologétikai beszédnek is lennie, amely igyekszik a *katolikus öntudatot* felébreszteni a hallgatóság lelkében. E nélkül mindenféle törekvésünk hiábavaló.

Az előző nehézségek folyamánya, hogy sok esetben a közönség egy része olyan ellenszenvvel viseltetik az egész sajtókérdés iránt, hogy egyszerűen el sem jön a gyűlésre vagy a szülői értekezletre, ha tudja, hogy azon a sajtókérdésről lesz szó. A sajtóapostolnak nagy körültekintéssel kell eljárnia és a legcélszerűbb valami olyan általános címet adni a beszédnek, amelyből annak tartalmára előzetesen nem lehet következtetni.

Sohase merüljön ki a sajtószónok beszéde a nemkatolikus sajtó támadásában, hanem a főszó a katolikus sajtó szükségességének kimutatásán és a katolikus sajtó nagyobb értékének bizonyításán legyen.

Ha a sajtóapostolok egyénileg és szervezetileg az ismertetett módszerekkel, főként azonban szeretettel és lelkesedéssel dolgoznak, munkájuk nélkülözhetetlen kiegészítője lesz a papíron gondolatbarázdákat hasító tollnak és a rotációsok megindítójának, – a pénznek.

A nő mint sajtóapostol

pilismaróti dr. Bozóky Kálmánné,
a Kat. Hölgyek Orsz. Sajtóegyesülete világi elnöknőjének előadása

A katolikus sajtónak az a célja, hogy leküzdjé az emberekben a vallási közönyt és a napilapokon, folyóiratokon, könyveken keresztül lassankint helyes irányba terelje a ferde nézeteket és hamis fogalmakat. A krisztusi eszmék szolgálatában álló sajtó hatása alatt az emberben lelki öntudat fejlődik ki, amely azután arra ösztönzi, hogy Istentől kapott rendeltetésének erejéhez képest minden körülmények között megfeleljen.

Mindnyájan tapasztalhattuk már, hogy egy-egy újságcikk vagy könyv elolvasása után bizonyos eszmék valóban megérintik lelkünket és azután a gyakorlati életben mozgatói lesznek cselekedeteinknek. Ha állandóan értékes olvasmányokat olvasunk, akkor megszokja azokat lelkünk és megkívánja, mint szemünk a napvilágot vagy testünk a táplálékot. Bizonyos kifinomult érzékre teszünk szert, amely azután nem találja örömét durva hangú és erkölcstelen újságcikkekben és ponyvaregényekben.

Ennek a nemes célnak az elérésében kell a nőknek a maguk részét alaposan kivenniök, ha Istent, hazájukat, vallásukat, önmagukat, családjukat és hozzátartozóikat szeretik. A nőknek meg kell mutatniok, mire képes a szívós kitartás, áldozatkészség, a női találékonyság, a női szeretet és rábeszélőképesség.

Hogyan végezhetik el a nők ezt az áldozatos és fárasztó munkát?

Nézzenek szét legelőször legszűkebb körükben: családjukban.

Minden katolikus szülőnek, de különösen az édesanyának, szigorú és szent kötelessége, hogy ne hagyják családjukat lelki táplálék nélkül és kétszeres gondossággal válasszák meg azokat az olvasmányokat, amelyeket gyermekeik kezébe adnak. Minden rossz újságot, folyóiratot vagy könyvet a házból ki kell küszöbölni, nehogy gyermekeik érzékeny lelkét megmértelyezzék. A gyermek lelke hasonló egy érzékeny fényképezőlemezhez, amit arra a lencsén át a fény beenged, az marad meg rajta állandóan. Vigyázzunk tehát, hogy gyermekeink kezébe csakis olyan könyv vagy újság kerüljön, amely az ő lelkük tisztaságának ártalmára nem lehet. Sohase adjunk kezükbe bármiféle nyomtatványt, amit mi magunk előbb el nem olvastunk.

A nő lelke és őrangyala a családnak, tehát neki kell legelsősorban síkra szállnia Krisztus eszméiért és igazságaiért. Az anyai szeretet oly találékony és oly áldozatos, hogy még önmegtagadás árán is megszerzi gyermekeinek az élelmet, ruházatot s a legszükségesebb dolgokat. Ha anyagi nehézségbe ütközik is, okos beosztással, egy kis jóakarattal a mindennapi kenyérből is félre tehetünk egy-két fillért a jó újságra vagy könyvre. A mai kultúrvilágban szégyen volna, ha valamilyen keresztény újság nem volna a háznál. De még rosszabb bizonyítványt állít ki magáról az az anya, aki gyermekei kezében megtűr

vallásellenes és erkölcstelen könyveket és lapokat. Minden családban meg kell lenni elsősorban a Könyvek könyvének, – amelynek maga az Isten a szerzője – a Szentírásnak, mert abban minden kételyünkre találunk megoldást, az élet minden helyzetére példát és sok erőt és vigaszt meríthetünk belőle. De legyen minden katolikus családban egy-két jó könyv, amely kimondottan lelki vezetőül szolgál és ébren tartja bennünk viszonyunkat a Teremtőhöz. Az ilyen könyvek felfegyvereznek bennünket a szabadkőműves és rossz sajtó rombolásaival szemben. Szórakoztató könyveink is olyanok legyenek, amelyek a krisztusi gondolatot sugározzák ki magukból.

Katolikus leányaink legyenek büszkék szívük tisztaságára, ne olvassanak olyan sajtótermékeket, különösen folyóiratokat, könyveket, amelyek sokszor hangzatos címek alatt tévelygő eszmékkel és kétértelmű mesékkel könnyen kibillenthetik lelkük egyensúlyát. Nincs visszataszítóbb kép, mint az oly fiatal leány, aki sikamlós, erkölcsöt sértő tartalmú könyveken mulat. Csak olyan könyvet vegyenek kezükbe, amelyről meg vannak győződve, hogy az örök szép és jó eszméjét viszi lelkükbe. Ha pedig az édesanya olyan könyvet akar gyermekei, különösen leányai kezébe olvasásra adni, amelyet még nem ismer, akkor kérjen felvilágosítást hozzáértőktől vagy lelkiatyjától, mert az előállható erkölcsi romlásért a felelősség őt terheli.

De a katolikus nőknek nem szabad a fáradozásoktól ezen a téren visszariadniuk és nem szabad a családnál megállniuk, hanem elő kell venni minden ékesszólásukat, rábeszélő képességüket, hogy közelebbi és távolabbi környezetüket is megnyerjék a keresztény sajtónak. Vegyünk példát az ellentábortól, ahol a sajtót üzletnek tekintik, élelmesei és éjjel-nappal lázas tevékenységet fejtenek ki, különösen a női ügynökök. A katolikus nők sem maradhatnak tétlen, nekik is kell harcolniuk, mégpedig igaz ügyért, a krisztusi elveknek és erkölcsöknek érvényesüléséért. Lebegjenek előttük véres intőjelként a közelmúltban lefolyt mexikói és spanyol katolikusüldözések. Mindenütt a hatalmas és irányító rossz sajtó készítette elő a talajt ezekben az országokban, mert a katolikus sajtó gyenge volt, nem tudott védekezni, nem tudott felvilágosítani, nem tudott közhangulatot teremteni. Ennek a katolikus közhangulatnak a megteremtésén kell a nőknek különösen fáradozniuk, ezt azonban csak egy erőteljes, hatalmas sajtó útján érhetik el, tehát mindent el kell követniük, hogy a már meglévő katolikus sajtó minél nagyobbá, izmosabbá váljék és irányító hatalom legyen. Itt kell a nőknek az apostolkodás terére kilépniük és egy kis szeretettel, egy kis nyájassággal – sőt egy kis női furfanggal is ha kell – meggyőzniük férjüket, testvéreiket, rokonaikat, jó ismerőseiket arról, hogy ne legyenek következtelenek, és ha már olvassák is, de legalább anyagilag ne támogassák azt a sajtót, és ne vegyenek olyan könyvet vagy folyóiratot, amely, habár sokszor burkolt formában is, de mégis az ő hitüket, vallásukat támadja és mindazt, ami magasztos, szent és főleg krisztusi eredetű – nyíltan vagy burkoltan lekicsinyelni, nevetségessé tenni, végeredményében pedig megsemmisíteni igyekszik.

Az árvíz ellen a töltést előre megépítik a mérnökök terve szerint olyan munkásokkal, akiknek ez az állandó foglalkozásuk, de ha egyszer jön a vész és át akarja törni a gátat, akkor bizony minden épkézláb embert a töltésre parancsolnak, hogy hordják a földet, rakják és erősítsék a gátat. Azt a töltést, amit a lelkek oltalmára épített az Egyház az ő munkásaival, felszentelt papjaival, férfi- és női szerzeteseivel, soha nem ostromolta meg olyan dühödt áradat, mint a mai, és éppen azért most mindnyájunknak a töltéseken a helyünk, nemcsak a papoknak, hanem a világiaknak is, mert ha egyszer az istentelenség árja szétszakítja a gátat, akkor nekünk is odavész mindenünk, ami eddig érték volt, és akkor késő lesz a bánat.

A katolikus nőknek is meg kell szívlelniük ezeket az igazságokat és áldozatokat kell hozniuk a keresztény sajtóért. Meg kell mutatniuk, hogy amint hajdan az egri nők is bátran kiállottak a küzdőtérre az ostromlott vár védelmében, úgy nekik is bátran fel kell venni a harcot azokkal, akik Krisztus várát és Egyházát akarják megostromolni és romba dönteni. Márpedig a rossz és istentelen, erkölcstelen sajtó ezt akarja.

Minden igaz magyar katolikusnak be kell ismernie, hogy a katolikus gondolatra, igazságterjesztésre, *a katolikus sajtóra Szent István birodalmában, Mária országában szükség van*, ennek a gondolatnak a megvalósításához és ennek a célnak az eléréséhez társadalmi gárda is kell, amelyből a nők sem hiányozhatnak, mert ők a családok védőangyalai, akik minden komoly katolikus ügy érdekében sorompóba is szoktak lépni. P. Bangha Béla S. J. alapításaként működő Katolikus Hölgyek Országos Sajtóegyesülete immár három évtized óta fáradozik abban, hogy a lomha és álmos katolikus közönségbe a katolikus sajtó szükségességének tudatát bevigye. Nem is eredménytelenül! Ha ma virágzó, vezető katolikus sajtónk van, ha főleg folyóirataink és katolikus könyvkiadásunk nagyszerűen fellendültek, ebben nem csekély érdeme van ennek az egyesületnek. Lépjenek tehát be a magyar katolikus nők – asszonyok, leányok egyaránt – ebbe az egyesületbe, látogassák annak gyűléseit, igyekezzenek bekapcsolódni a munkába és segítsék előmozdítani az egyesület nemes céljainak megvalósítását, főleg a vidéken, olyan módon, hogy minden valamirevaló nagyobb egyházközségben sürgessék a Sajtóhölgyek helyi szervezetének mielőbbi megalakítását, mert csak az ilyen szervezett munkától várható azután a kívánt nagyobb eredmény.

A Sajtóhölgybizottságok eredményes működésére szemléletesen mutat az alábbi jelentés: „Prézes urunk kezdeményezésére folyó év áprilisában igen életrevaló eszme valósult meg kongregációnkban. Megalapítottuk az Olvasó Kört, amelynek működése által 50 tagunk, illetve ötven család lett a katolikus sajtó állandó olvasója, pártolója, lelkes apostola.

Az Olvasó Kör 5–5 tagot számláló kis csoportokból áll. Ezekből 4 előfizető és egy a csoportvezető, rendszerint fiatal leány, aki a 4 család közt közvetíti a folyóiratokat hetenkint. Ilyen csoportunk van 10. Megrendeltük a legkiválóbb katolikus szépirodalmi lapokat, úgymint: az Élet, Magyar Kultúra, Új Kor, Vigilia és a Katolikus Szemlét, annyi példányban, ahány szépirodalmi csoport van. Van külön ifjúsági csoport, melybe a Zászlónk, Nagyasszonyunk és Kis Pajtás jár és van vegyes csoport, amely az Utunk és a Katolikus Missziók hitbuzgalmi lapokat kapja az ifjúsági lapok és három szépirodalmi lapon kívül. Minden szombaton a csoportvezetők átveszik az azon a héten érkezett, megjelent számokat a Korda-üzletben. Ide vannak címezve a lapok. Itt már aznapon reggel én, mint az Olvasó Kör intézője, elrendezem a lapokat, csoportok szerint összekötöm, miután megszámoztam őket. Ugyanis minden csoportnak megvan a maga száma. A csoportvezető elviszi a friss lapokat sorrendben az első családhoz, ott megkapja a kiolvasott múlt heti lapokat és elviszi a második családhoz, onnan a régieket a harmadikhoz, onnan ismét az előző hetit a negyedikhez. És végül, amit itt kap, azt olvassa ő, a közvetítő. Így minden előfizető legalább négy héten belül hozzájut ezen időszakos lapok azon hónapban megjelent minden számához.

A közvetítő nem fizet semmit, ő a fáradságáért jutalmul olvashatja azokat. A többi 4 tag 1–1 pengőt fizet havonta. Az ifjúsági csoportban havi 28 fillért fizetnek a három ifjúsági lapért. A közvetítők szedik be nyugta ellenében a tagdíjat és vele leszámolnak az intézőnek, aki az Olvasó Kör pénztárát is kezeli. Van a közvetítőnek egy kísérő füzet, melyben az előfizető aláírásával igazolja, hogy mely újságokat vette át, azokat lehet legközelebb tőle kérni.

Év végén az újságok évfolyamaival a kongregáció rendelkezik és némelyiket a könyvtára számára megtartja, a többit odaajándékozza ifjúsági kongregációknak, más hitbuzgalmi egyesületeknek, kórháznak, kölcsönkönyvtárnak, ezáltal is jót téve és terjesztve. Az intéző feladata a kiadóhivatalokkal levelezni, pénzt beküldeni stb.

Sajtóműködésünk kiterjed még a Sajtószemle árusítására is, melyet szintén az Olvasó Kör útján adnak el a csoportvezetők a Kör tagjainak vagy másoknak. Ezért külön jutalmuk 1–1 ingyen példány a kongregáció jóvoltából.

A kongregáció tagjai nagyon szeretik és ragaszkodnak az Olvasó Körhöz, előfizetői lelkesen pártolják és propagálják mindenfelé ezen katolikus folyóiratokat és a legnagyobb elismeréssel beszélnek ezek kiváló szerkesztéséről.”

(Sajtószemle 1936. 2. szám.)

N. B.: A Katolikus Hölgyek Országos Sajtóegyesületébe tagul beléphet minden katolikus nő, aki az évi tagdíjat, 2.– pengőt megfizeti. Az egyesület helyisége: Budapest, VIII., Horánszky u. 20. Hivatalos órák minden hétfőn és csütörtökön 5–7-ig.

Propaganda célú kultúrdélutánok és szülői értekezletek rendezése

A katolikus sajtó érdekében rendezendő kultúrdélutánok és szülői értekezletek módszeres előkészítését és lefolytatását *Kerékgyártó Árpád* tan. főtanácsos az alábbiakban foglalja össze:

A kultúrdélutánon művészi számok között a szónok a sajtó fontosságáról beszél és egy második szónok rövidebb beszédben feltárja a katolikusok előtt, hogy kötelességük a katolikus sajtót támogatni. Meg is nevezi a katolikus lapokat, sőt bejelenti, hogy az előadás után a helyszínen meg lehet az egyes sajtótermékeket rendelni.

Előadás után valóban megjelenik a sajtószakosztály néhány megbízottja és aláírásokat gyűjt a különböző lapokra. Akik elő nem fizetnek, mutatóvényszámokat kapnak.

Célszerű a kultúrdélutánon összeírni a megjelenteket és a következő napokban a sajtószakosztály vagy az egyházközség feje hozzájuk levelet intéz, melyben kötelességük teljesítésére buzdítja őket. A levelek szétküldése nyomán megjelenik az akvizitőr, az előfizetésgyűjtő és befejezi a propaganda munkáját. Egy városnak rövid időn belül való rendszeres és módszeres feldolgozása, a „pergőtűz” igen nagymértékben emelheti a katolikus sajtótermékek előfizetőinek számát. Budapest egyesületeiben és egyházközségeiben egy-két év alatt az Actio Catholica sajtószakosztálya több mint 300 sajtógyűlést tartott. Eredménye, hogy a katolikus sajtóval szemben táplált elfogultság erősen meggyengült és a katolikus sajtó tábora megszilárdult.

A katolikus egyesületekben és egyházközségekben rendezett pergőtűz azonban csak azokhoz a katolikusokhoz juttatja el a sajtógondolatot, akik hitéletet élnek. Az Egyháztól elzárkózó katolikusokhoz a szülői értekezletek útján lehet közelebb jutni. Ezek megtörténhetnek elsősorban a katolikus iskolák útján, de a nem hitvallásos iskolák hitoktatóinak és hittanárainak is van joguk a katolikus szülőket szülői értekezletre összehívni. Ha nehézségek merülnének fel, az iskolákban működő egyesületek, kongregáció, Mária-leányok, hitteljesztés egyesülete, ifjúsági egyházközség stb., bírhatják összejövetelre az odatartozó szülőket.

Nagyon sok nem hitéletet élő szülő gyermeke tagja ezeknek az egyesületeknek, és a gyermek kedvéért résztvesz a hittanár, hitoktató stb. vezetése alatt rendezett ünnepélyen. Fokozni lehet a hatást azzal, hogy ha az ilyen ünnepségek gyermekszámokkal, szavalókórusokkal, színdarabokkal, élőképekkel stb. vannak összekötve és lehetőleg sok gyermek szerepel. A szereplő gyermekek kedvéért még azok a szülők is eljönnek, akiket semmiféle módon nem lehetett megmozgatni.

A szülői értekezletek megrendezése meghívók kibocsátásával kezdődik. A meghívó szelvényén (kapható tetszésszerű mennyiségben a Központi Sajtó vállalatnál) a szülő elismeri átvételét, s a szelvények megadják a megjelentek névsorát, akiket majd a gyűlést követő napokban felkeres az előfizetésgyűjtő, hogy jó elhatározásukat kihasználja. A Budapesti A. C. sajtószakosztálya a pergőtűzzel egyidőben körülbelül 200 szülői értekezletet

tartott az iskolákban. Ezeken pedagógusok ismertették az ifjúság olvasmányainak nagy fontosságát, felhívták a figyelmet a jó olvasmányokra és ezek között a katolikus sajtótermékekre is. A szülői értekezletek új körökkel bővítették a pergőtűzben meghódított olvasóközönséget.

A katolikus sajtóapostolkodás módszerei

Versegly Nagy Károly,
a K. S. V. vezértitkárának vázlatos összefoglalása

Célkitűzés

1. A katolikus sajtógondolat felkarolása.
2. A katolikus sajtóöntudat elmélyítése.
3. Propagandaindítás espereskerületenként, egyházközségenként vagy egyházmegyénként.
4. Rikkancskérdés, terjesztés.
5. Katolikus sajtókataszter felfektetése.
6. Szervezetten szervezése a katolikus sajtónak.

1. Molnár Jánosok, Prohászka, Tóth Tihamérok, *Bangha Bélák* sajtóapostolkodása eldöntötte már azt a vitát; a sajtó világszemlélet, az egyénre és társadalomra annak olvasása rányomja bélyegét. Ezért P. Banghának nagy szavai örökké fülünkben csengenek: „Katolikus sajtóval él vagy pusztul a katolikus gondolat.” A katolikus sajtógondolat felkarolása a magyar katolicizmusnak átütő erejét növeli.

2. Az ember öntudatos lény. A körülötte élő világ kialakítója. Ismereteinek megszerzésében a lefektetett műveltséget átveszi az arra hivatottaktól, világszemléletét alakítják a napi események, felfogását nagyban formálja a sajtó.

Az Egyháznak formáló ereje kihat az ember elméjére. A katolikus öntudat kiformálása egyenes arányban áll a katolikus sajtóöntudat megeremtésével. A sajtó Krisztus Király fegyverneme.

3. Ma a propagandavilág korát éljük, ebben a propagandában a sajtó is különös figyelmet érdemel.

A propagandát elősegíti:

1. A katolikus vallás érdekeinek szem előtt tartása mellett a kor eseményeihez illeszkedő, tartalmas, de a tömeglélekhez íródott rugalmas sajtó.
2. Komoly, tervszerű előszó-propaganda.

A propaganda módszerei:

Egyházközségenként, esperesi kerületenként, egyházmegyénként katolikus sajtógyűlések tartása.

Iskolákban szülői értekezletek rendezése a sajtóért.

Egyesületeinkben ünnepek, színdarabok beállításával a sajtóért.

Szószerű a sajtóért.

Népművelődési előadások tartása a sajtóért.

Kurzusok, konferenciák rendezése a sajtóért.

Egyéni rábeszélés, felvilágosítás a sajtóért.

Kivitelezés

Gyűlések tökéletes meghirdetése. Szószék, dobszó, röpiratok, plakát alkalmazása. Egyházközségenként, különösen a hangadó egyéneknek szóban és írásban való meghívása. Nagyobb községekben vagy városokban műsoros kultúrest rendezendő.

Szülői értekezlet a hittanár meghívójának vétive ellenében sikerrel jár.

Az egyesületek színpadjai évente legalább egyszer előadásokon keresztül mutassák be a katolikus sajtó fontosságát. A fiatalság megmozdítása a sajtóért nagyon fontos. Színdarabokkal a Katolikus Sajtóhölgyek Országos Egyesülete (Budapest, VIII., Horánszky u. 20.) mindenkit ellát.

Szentbeszéd, előadások, népművelési összejövetelek gyakran tartassanak a katolikus sajtógondolat nevében.

Sajtókonferenciák, kurzusok társadalmi rétegenként tarthatók. A gazda, iparos, munkás, az ifjúság, asszonyok lelkéhez külön-külön kell szólni a katolikus sajtóért, az egyházközség tagjai külön kapjanak indítást, megbeszéléseinken, konferenciáinkon vita fejlődhet ki a katolikus sajtóért.

Megmozdulásainkban a helybeliek is vegyenek részt az előadásokban, de a Sajtóhölgyek Országos Egyesületétől mindig kérjünk arra hivatott előadót.

Hangadó világiak számára a vidékenként sajtótanfolyamok rendezése szükséges volna.

Sajtónap vagy sajtónapok tartása, különösen a missziók után, hatásos. Katolikus sajtónapok után sajtókiállítás a katolikus sajtótermékekből szemléltetőleg hat.

Propagandanyag, röpcédula, a sajtókiállításra megfelelő sajtótermékek ingyen állanak a sajtóapostolok rendelkezésére.

Sajtóelőadót díjtalanul küldünk rendelkezésre.

Az élőszó-propagandát kövesse gyakorlati tett.

Fontos a rikkancskérdés megoldása. A rikkancsnak és a rikkancsolásnak különösen a faluban legyen gazdája.

A sajtónapokat kövesse a jó akvizíció. Rátermetett akvizitorokat a központ mindenhol küld díjtalanul.

Városokban, nagyobb helyeken a reggeli lapokat olvasók névjegyzéke a sajtónap előtt legalább három héttel felküldendő a központnak. A sajtónap után egy hétig díjtalanul elküldjük nekik a Nemzeti Újságot.

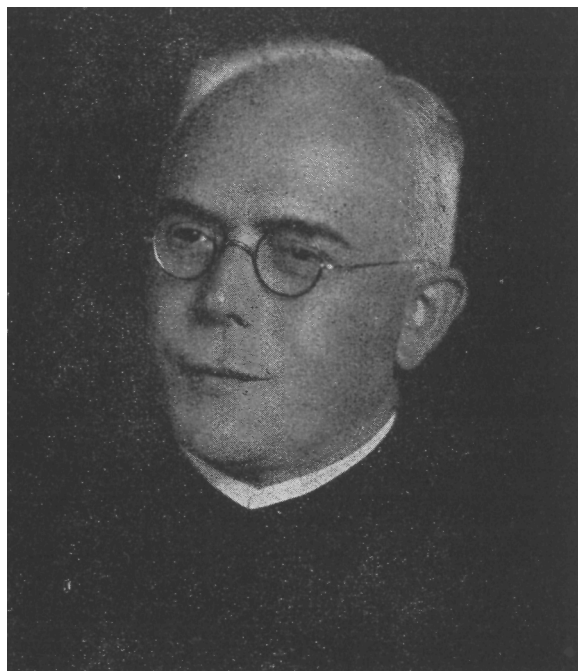
Az akvizitorok munkáját megkönnyíti a plébánosnak minden katolikus intelligens hívéhez küldött beajánló levele, a levél tartalmát és a portókötséget megadja, illetőleg fedezi a központ.

A sajtónapok előtt felállítjuk az egyházközség sajtókataszterét.

Komoly munka előtt tudnunk kell az egyházközség újságot olvasó képességét. A katolikus intelligenciáról tudnunk kell, hogy mit olvas? Miért nem olvas katolikus lapokat? A katolikus nép miért nem veszi a katolikus sajtót? A központi előadónak helyzetjelentés legalább egy héttel előre küldendő, hogy az egyházközség speciális sajtókérdéseit fel tudja dolgozni. *Az így rendezett élőszó-propaganda nem marad eredmény nélkül.*

Az egyházközségben, KALOT-ban, ifjúsági szervezetekben, asszonyok között állítsuk fel a megfelelő sajtószakosztályokat. Iskolákban, Szívárdákban szépen működhetnek a gyermek-sajtószövetségek, az asszonyok és az úrihölgyek között megszervezendő az *A. C. sajtószakosztály kebelében a hölgybizottság*. Így az egyházközségek életét szervesen állíthatjuk munkába a katolikus sajtóért.

Irányítások, tervezetek ezek, elindulás és megindítás mindenhol más és más lehet. Ehhez az apostolkodáshoz lendület kell, akik megértik a rohanó idő szavát; tenni és dolgozni akarók kellenek, akik Krisztus szőlőjében lelkesedni tudnak addig, míg nem alkonyodik le a nap.

A katolikus sajtó harca az érvényesülésért

† Bangha Béla: *Az örök Élet Igéi III. k.*

A katolikus sajtó terén ma már jóval előbbre vagyunk, mint úgy 20–25 évvel ezelőtt. Ma már mégis sokan tudják, milyen jelentőségteljes bármely világnézet életében és érvényesülésében a közvélemény irányítása, a nyilvánosság tényezői terén való helytállás. Ma már egyszerű emberek is tudják, – sajnos, nem mind és nem mindig, de sokszor – hogy mennyire nem mindegy, ki milyen újságot, könyvet, folyóiratot olvas és támogat. Előfordult egy pestvidéki nagyközségben, hogy amikor egy műkedvelő színdarabban egy falusi fiúcska a szerepében azt mondta, hogy „az én apám vallástalan újságot olvas”, a terem mélyéből beledördült a terembe a valóságos apa felháborodott tiltakozása, ebben a kiáltásban: „Hazudsz, kölyök!” Sajnos, nem nagyon régen, nyílt pesti utcán még egyházi emberek kezében is keresztényellenes újságot lehetett látni! A haladás tehát kétségtelen, ha nem is eléggé általános és eléggé következetes!

Hogyan van akkor mégis, hogy a katolikus sajtó elemi nehézségekkel küzd s a katolikusok nagyrésze, sokszor vezető, egyházközségi képviselőtestületi tagok, katolikus egyesületi férfiak és nők, amúgy vallásos, templomba járó katolikusok is csökönyösen és mozdíthatatlanul megmaradnak a liberális, vallástalan és sokszor erősen katolikusellenes lapok és könyvek mellett? S hogy a katolikus sajtó mellett való bármily lelkes és meggyőző érveléssel, kéréssel, buzditással szemben közönyösen fordítanak hátat a katolikus sajtónak?

Mi ennek a különös ellentmondásnak a mélyebb oka? Hogyan kellene ezt a hihetetlen – és más hitvallások követőinél ekkora fokban soha, semmi esetben sem tapasztalható – érzéketlenséget a katolikusok közt leküzdeni?

Érdemes ennek a kérdésnek egyszer komolyan a szemébe nézni.

I.

Amikor 1917–1918 táján a magyar katolikus társadalom páratlan lelkesedéssel és szinte legendás áldozatkészséggel megteremtette a keresztény sajtóvállalatot, amikor az egész országon valósággal végigviharzott a katolikus sajtót sürgető akarat szélvész s a legeldugottabb faluból éppúgy, mint a városokból, lelkes csatlakozásokat jelentettek be, akkoriban egy nagyon okos ember azt mondta: Vigyázzunk, mert csak addig lesz mindenki lelkes barátja a keresztény sajtóvállalatnak, amíg az első lappéldányok meg nem jelennek. Mert abban a pillanatban elkezdődik a kritika, a széthúzás, a mindent jobban tudás s a szeszélyek kiszámíthatatlan játéka.

Így is lett. A keresztény sajtónak csakhamar tapasztalnia kellett, hogy nagyon nehéz, sőt lehetetlen dolog mindenkinek a kedvére lenni, minden igényt kielégíteni, minden széthúzó akaratot egybefoglalni.

Már az első hetekben megindult a jóakaró hozzászólásoknak a lavínája. Egyik azt kívánta volna, hogy a lapokat kisebb betűkkel nyomassák, mert különben kevés szöveg fér el az adott helyen; a másik viszont beírt a szerkesztőségbe, hogy nagyobb, olvashatóbb betűket kér, mert a szeme öregszik és nem tud elmenni ezeken a mikroszkopikus pöttyökön. Az egyiknek a katolikus sajtó legitimitása nem tetszett, míg a másik éppen azt kevesellte. Az egyiknek a sajtónk nem volt elég katolikus, másiknak túlságosan papos volt; az egyiknek nagyon pacifista, a másiknak nagyon harcias. Az egyik sokallotta benne a felekezetekkel való bíbelődést, a másik zokon vette, hogy lapjaink a felekezeti támadásokra nem reagálnak elég erőlesen. Az egyik több regényt és szenzációt követelt, a másik beírt a sok haszontalan regény, novella és szenzáció ellen. Az egyik kevesellte a piaci árak közlését, a másik ajánlotta, hogy helyettük inkább a vasárnapi evangéliumot közöljük. Az egyik grófkultusszal és feudalizmussal vádolta a szerkesztőséget, a másik szerint lapjaink forradalmárok és szocialisták voltak, mihelyt azt követelték, amit szociális téren maguk a pápák is követelnek.

A kritika néha bájos tájékoztatlanságot árul el az újságkiadás technikája, közismert titkai és ügymenete körül. Volt, aki kedves beavatatlansággal kérdezte, hogy minek pazarol az újság annyi helyet hirdetések közlésére, amelyeket ő úgysem olvas el. Volt, aki felhánytorgatta, hogy más, persze nagyobb gazdasági érdekelttségű lapok, több hirdetéssel rendelkező orgánumok mennyivel több papírt adnak, sőt még ingyen mellékleteket, újévi ajándékokat is nyújtanak, azt a bizonyos toronyórát láncsal, ingyen naptárt és lókefét, s zokon vette a keresztény újságvállalattól, ha sürgették az előfizetési hátralék beküldését, vagyis ha nem ingyen küldték neki az újságot, esetleg még zenélő-órát és gramofont is hozzá.

Ennél azonban természetesen komolyabb ellenvetések és kifogások is merültek fel, főleg amikor egy-egy körülvitatott politikai vagy szociális kérdés megosztotta a keresztény társadalmat s e kérdésekben lapjainknak mégis állást kellett foglalniuk. A mi közönségünk tekintetben néha hihetetlenül türelmetlen tud lenni. Ha a katolikus lap nem helyezkedik maradéktalanul arra az álláspontra, amelyen véletlenül ő áll, akkor könnyen haragra gyúl, keményen bírálja és esetleg vissza is küldi a lapot. Áll ez főleg akkor, ha a keresztény újság nem helyezkedik a mindenáron való állandó ellenzékieskedés kényelmes álláspontjára s tevékenysége nem merül ki a folytonos csipkelődésben, korholásban, elégedetlenségszításban és gúnyolódásban, ami tudvalevőleg nagyon sok újságnak azt az előnyös helyzetet biztosítja, hogy sohasem kell a nehezebb és felelősebb építőmunkában résztvenniük. Hiszen számos olyan lap van, amely főleg annak köszönheti népszerűségét, hogy merőben a negatív és gúnyos kritika álláspontjára helyezkedik, így aztán persze mindig okosabb is mindenki másnál s már azért sem von magára kellemetlen kritikát, mert hiszen maga nem alkot, irányt nem jelöl és nagy általánosságokon kívül pozitív eszméket nem képvisel. A közönség egy részének ez a szeszélyessége és tájékoztatlansága sokakat mindjárt kezdetben elfordított a katolikus sajtótól. Viszont nem lehet tagadni, hogy helyenkint akadtak komoly és

tiszteletreméltó követelmények is, amelyeknek a katolikus újságírás és újságkiadás nem mindig tudott teljes mértékben eleget tenni. Ennek s az időnkint előforduló hibáknak megállapításánál azonban figyelembe kell vennünk, hogy a katolikus sajtóval szemben *lényegesen magasabb igényeket is szokás támasztani*, mint az átlagos lapokkal szemben.

Ahhoz, hogy hivatásához minden tekintetben méltó katolikus sajtót adjon valaki, a kivételes körülmények és feltételek egész sorának teljesítése szükséges, amelyeket csak hosszú, szerves és fáradságos előmunkálatok és áldozatok árán lehet biztosítani. Hiszen a katolikus sajtónak nemcsak az a feladata, ami másirányú sajtónak, hogy híven és gyorsan tájékoztassa a közönséget az összes eseményekről s a mellett szórakoztasson is. Hanem ennél lényegesen több! Neki a katolikus gondolatot kell az eseményekkel kapcsolatban szétsugározatnia, az étellel való minden kapcsolatában s vonatkozásában megvilágítania. Ez pedig, amily egyszerű és hatalmas, éppoly nehéz feladat is. Mert a katolicizmus a legmagasztosabb isteni gondolat, amely minden ízében felette áll minden evilági gondolatvilágnak s azzal mégis mindig folytonos érintkezésben s kereszteződésben van.

A katolikus újságírásnak az általános újságírói tulajdonságokon kívül még igen széleskörű katolikus kultúrával, tájékozottsággal, beavatottsággal kell rendelkeznie. Otthonosnak kell lennie pl. nemcsak az általános történetben, irodalomban, szociológiában, hanem névleg a katolikus irodalomban, az Egyház történetében s a keresztény szociológiában is. A katolikus eszméket diadalmasan, szikrázó érdekességgel és alkalmosságossággal, meggyőző erővel és zsurnalisztikai fölényvel kell tudni képviselnie, minden unalmas katedrabilcsesség és terjengő elméletiesség nélkül. Világosan, meggyőzően és behízeltően kell tudni kifejtenie a megtámadott vagy félreértett katolikus igazságot, megtalálnia az utat, amelyen az örök elveket az idő pillanatnyi szükségletéhez alkalmazva újszerűen és vonzó modorban lehet érvényesíteni. Végig az egész lapon: kezdve a vezércikktől a politikai tudósításokon, a híreken s tárcán keresztül le egészen az utolsó közgazdasági értesülésig.

Ez bizony jóval nehezebb zsurnalisztikai feladat, mint olcsón szellemeskedni, esetleg érzécsiklandó kulisszatitkokat szellőztetni és családi botrányokat teregetni ki, jelszópolitikát űzni, vagy sovinszta szólamokat pergetni, avagy gunyoros megjegyzéseket szórni minden irányban. S mivel a katolikus publicisztika éppen e miatt a legnehezebb feladatok egyike, innen van, hogy a katolikus sajtó nemcsak nálunk, hanem világszerte is nem éppen gazdag azokban az erőkből, amelyekre szüksége volna. Az aztán a katolikus mozgalom idevágó tevékenységének sokszoros, régebbi mulasztására vall, hogy a katolikus társadalom nem is igen gondoskodott már annakidején a katolikus sajtó és irodalom várainak kiépítéséről, elsőrendű erővel való ellátásáról. Visszás helyzet, hogy míg a katolicizmus a maga szellemi és anyagi erőinek talán 70 %-át áldozta a lekipásztorságra, talán 20-at a nevelésre és oktatásra, a többi adminisztrációkra, karitászra s hasonlókra, addig a sajtóra, a publicisztikára, tehát az egyházvédelem és modern hitszilárdítás egyik legfontosabb munkájára alig fordíthatta képességeinek, figyelmének s pénzügyi erejének egyetlen százalékát.

II.

A katolikus közönségnek az az érzékenysége, amellyel a lapjait bírálja, nem mindig elítélendő és helytelenítendő dolog. Valaki egyszer azon háborodott fel, hogy ha a liberális lapok közönsége a saját lapjainak szerkesztőségéhez annyi igénnyel s követeléssel fordulna, mint a mi közönségünk a mi lapjainkhoz, egyszerűen kitessekelnék a panaszkodókat és követelődzőket; csak a katolikus közönség érzi magát feljogosítva arra, hogy a lapjait mintegy állandóan ellenőrizze s nekik tanácsokat adjon. Ez lehet egyes esetekben kellemetlen és fölösleges zavarokat is okozhat, azonban végeredményben igen tiszteletreméltó gyökérből ered, a katolikus ügy s a katolikus sajtó féltő szeretetéből. A mi közönségünk annyira aggódó

gonddal örökdi a katolikus elv sértetlenségén, hogy azonnal szót emel, kér, sürget, sőt fenyeget, ha valami olyan történik a katolikus sajtó körül, ami szerinte helytelen és veszélyes. Ebben sokszor téved és túloz, de nem lehet tagadni, hogy ez a viselkedés gyökerében nem más, mint annak az eleven katolikus szolidaritásérzetnek kifolyása, amely alapján jelentékeny érték. A mi sajtónk csakugyan nem lehet egyes emberek szeszélyeinek vetülete, nem lehet családí politikának eszköze vagy egy részvénytársaság igazgatóinak egyéni játéktérülete: ebbe a közönség beleszól s ez ellen tiltakozik, mert a sajtó mindenké, a katolikumé, az összességé. Ebből természetesen nem következik, hogy a katolikus lapnak már most a közönség részéről jövő bármilyen kívánság, ötlet és indítvány előtt meg kell hajolnia; hiszen ezek az ötletek néha messze túllőnek a célon; azonban ha ugyanaz a sürgetés komoly helyekről, hosszabban és szinte állandóan megismétlődik, ezt természetesen minden katolikus sajtótényező a katolikus közlelkiismeret megnyilatkozásának tekinti s nem mellőzheti könnyelműen.

Itt azonban nem erről a jóindulatú, féltő kritikáról van szó, amely kötelességszerűen megmondja, ami a szíven fekszik, de aztán ha tanácsát nem követik is, megnyugszik s főleg: hű marad a katolikus sajtóhoz. Hanem arról az álkritikai lelküetről, amely nem segíteni akar a bajokon, hanem ki akar bújni a katolikus sajtópártolás kötelessége alól s hogy ezt tehesse, hozzá mindenféle mondvacsínált ürügyet keres.

Ezért a legpompásabb újságírói gárda kiképzése s a katolikus sajtó legteljesebb szervezeti tökéletesítése után is megmarad egy nehéz feladat s ez a *katolikus közönség* öntudatra-ébresztése a sajtó terén. A katolikus közönségnek önmagát rá kell nevelnie a sajtójának szeretetére és megbecsülésére. Mert bármily fontos, hogy a katolikus sajtó maga ne adjon komoly okot a panaszra és a bírálatra, éppoly fontos, hogy a katolikus közönségben legyen meg a katolikus gondolkozásnak és érzésnek az a melegsége és ereje, amely a katolikus sajtót mindenekelőtt azért szereti s helyezi minden másnak fölébe, *mert katolikus sajtó*. S éppen ezen a téren van nagyon sok panaszra okunk, és pedig ezen a téren bizonyul nagyon sok katolikusnak a sajtója ellen emelt panaszra leplezett hűtlenségnek, sokszor hittagadásnak.

Természetes, hogy aki maga a szívében nem katolikus, aki a katolicizmus iránt közömbös, annak a katolikus sajtó akkor is kellemetlen és felesleges lesz, ha egyébként minőségben az elképzelhető legmagasabb színvonalon áll. Nem kell, mert katolikus. Az emberek talán nem akarják így nyíltan bevallani, kibúvókat keresnek, kritikai megjegyzések mögé bújtatják a maguk világnézeti ellentétességét, de ez a legtöbb esetben a visszautasításnak és érdeklődés-hiánynak a legmélyebb forrása. S a katolikus sajtónak számolnia kell azzal a különleges és sajátos helyzettel, hogy még a névleg katolikus tábornak is igen jelentős hányada úgyszólván született ellensége.

Sajnos, ez az esetek nagyobbik része.

III.

Sok panasz, sok kifogás a katolikus sajtó ellen kétségtelenül a katolikus lelkület szűkösségére vezethető vissza. Az emberek azt mondják, nincs sajtóra pénzük. Ugyanakkor azonban a közönyös és ellenséges sajtóra van, amint minden nyomorúság ellenére még mindig van pénz akkor is, amikor mulatságról, fénykifejtésről, utazgatásról van szó. Csak akkor nincs, amikor katolikus sajtóról van szó.

És nemcsak nincs pénz, hanem érdeklődés sincs. A katolikus sajtót hamar félreleteszik, hamar „kiolvasták”, nincs benne semmi érdekes számukra, nagyon papos, nagyon klerikális, nagyon tömjénillatú, nagyon komoly s egyhangú nekik. A katolikus sajtó témái ezeknek a „katolikusoknak” idegenek, unalmasak, ellenszenvesek. Egy távoli, magasztos világ vetületei, amelyekhez nem szeretnek feltekinteni, mert nagyon kívül esnek az ő hétköznapi örömeik és gondjaik, megszokottságaik és probléma-látásaik körén.

Katolikus sajtó, minek is vagy te a világon! Ha minden porcikád eszmei tökéletességben teljesítené is a programot, melyet maga elé tűzött, ha te volnál a világ legjobban megírt s adminisztrált sajtója, bizonyos embereknek akkor sem kellenél! Mert nem vagy elég léha és elég mondén! Nem vagy elég evilági és hitközömbös! Nem vagy elég materialista és hedonista.

Itt a baj, itt a titkok nyitja. Itt van a rejtély kulcsa. A katolikus sajtó a legtöbb esetben és legfőképp nem azért nem kell, mert ezt vagy azt a tökélyt nem éri el teljes tökéletességben, hanem elsősorban és leginkább: mert katolikus sajtó. Az emberek pedig nem eléggé őszintén katolikusok.

Azoknak, akik ezer kifogással élnek a katolikus sajtó ellen, oda kellene kiáltanunk: Légy egyszer őszinte és valld meg magad előtt: Az a hiba, hogy bár katolikus vagy az anyakönyv szerint, sőt katolikus az életvonalad néhány fontos irányában is; katolikus vagy, még talán templomba is elmegy, vagy legalább a kalapodat megemeled előtte; katolikus vagy, amennyiben nem vagy zsidó és protestáns, sőt talán haragszol is a protestáns és zsidó előtörés miatt... De ezzel aztán vége is van. Annyira már nem vagy katolikus, hogy megértsed a katolikus gondolatnak egész abszolút fölényét, minden mást árnyékba állító nagyságát, magával ragadó, lelket betöltő szépségét, az egész életet irányítani hivatott uralkodó értékét. Csak vasárnap vagy katolikus, akkor is csak egy órára, amíg misére mégy; egyébként szereted a katolikumot kikapcsolni az életedből s minél ritkábban és minél kevesebbet hallani róla.

Ezért nem érdekelnek az egyházi hírek, nem érdekelnek a katolikus kérdések, azért hagy hidegen minden katolikus sérelem, vágy, remény, szenvedés és vértanúság, minden katolikus szükséglet és törekvés; nem érzed magad szolidárisnak az Egyházzal, nem sírsz vele együtt, nem örülsz vele együtt, az ő fájdalma nem a te fájdalmad!, az ő diadala nem a te diadalod.

Hát ez az: ezért unalmas neked a katolikus sajtó és ezért felesleges a szemedben!

Ha igazán katolikus volnál, akkor érdekelne, melegen, rendkívül érdekelne mindaz, ami a katolicizmus előhaladására, tevékenységére, akcióira vonatkozik. Mohón keresnéd a betűt, amely arról tudósít, hogy hol haladt megint előre egy lépést a krisztusi gondolat, vagy hol szorítják béklyóba, kalodába, rabigába. Ha igazán katolikus volnál, lángoló szemmel olvasnád a híreket a katolikusok elnyomatásáról, üldöztetéséről, Spanyolországból, Mexikóból s Oroszországból vagy bárhonnan a világon. Akkor repesve vágnál hallani róla, mi van a pápával, a püspöki karral, miképp áll a katolikus akció ügye, a katolikus iskola ügye, a katolikus sajtóé, a katolikus cserkészete, a katolikus ifjúságé, a katolikus egyházközségeké.

Érdekelne minden és mindenki, ami s aki katolicizmust jelent. Ami nagy, fölemelő, tetterre indító katolikus gondolatokat, fejlesztéseket, híradásokat jelent. A könyvszemlében, filmszemlében, színházrovatban, a hírekben, a költészetben: mindenütt ez volna a vezérlő szempontod: ennek mértéke szerint mérnéd az egyes lapok és folyóiratok belső értékét és számodra való érdekességét. Azonnal észrevennéd, hol van tiszta és hamisítatlan katolikum és hol van csak holmi alkalmi szenteltvízhintés a liberális és katolikusellenes alaptörekvések leleplezésére. Észrevennéd, hol írják a lapot s a cikkeket meggyőződéses katolikus emberek és hol csak olyanok, akik nem bánják, ha a félrevezetett katolikusok fillérei is az ő pénztárukba folynak. Hol hangzik erőteljesen a katolikusok követelése pl. a házasságjog katolikus szellemű reformálása terén s hol siklanak el következetesen minden komoly katolikus gondolat és erkölcsi törvény sürgetése mellett.

IV.

Nem vagyunk eléggé katolikusok: íme, ezért nem kell nekünk a katolikus sajtó!

De van aztán más baj is. Még az amúgy buzgó és lelkes katolikusokban sincs meg mindig a katolicizmusnak az a *tisztult és magasabb felfogása*, amely benne minden társadalmi bajnak, nemzeti és nemzetközi összevisszaságnak a végső megoldását látja.

Sok derék katolikusunk azért nem olvas katolikus könyvet s újságot, mert nem tudja, hogy a társadalmi bajok megszüntetését is elsősorban a katolicizmus megerősödésében kell keresnünk, nem utolsó helyen éppen értelmi és sajtóbeli megerősödésében.

Tipikus példa erre az az olcsó antiszemitizmus és éppoly olcsó protestáns-szidás, amellyel nemritkán találkozunk. Ezek a derék emberek napestig azon jajgatnak, hogy a pénz a zsidóké, a hatalom pedig a protestánsoké; siránkoznak azon, hogy a vezető állásokban aránytalanul kevés a katolikus. De vannak-e ugyanezek az emberek annyira műveltek és öntudatosak, hogy be is lássák: mindez pedig nem lesz és nem is lehet másképp addig, amíg mi magunk össze nem tartunk, amíg erőt és egységet nem mutatunk, amíg tehát mindenekelőtt a sajtónk körül mint egy ember nem tömörülünk?

Hogyan lehetünk erősek, ha a hangunk gyenge? Hogyan diadalmasok, ha magunk hagyjuk cserben a zászlót? Hogyan harcképesek, ha nem halljuk a közös vezényszót? Ha nem érdeklődünk a saját közös érdekeink, sérelmeink, törekvéseink iránt? Hogyan kívánhatjuk, hogy az ellenfél respektáljon minket, hogy kénytelen legyen, bárha néha fogcsikorgatva, de tekintettel lenni reánk, ha mi magunk nem állunk szoros egységben mindenekelőtt a sajtónk körül? Ha az ellenfél mindent megengedhet magának, mert tudja, hogy azok mögött a lapok mögött, amelyek a katolikus ügyet képviselik és védelmezik, talán csak kicsiny töredéke áll a katolikus közönségnek, míg a nagyobb rész úgyis csak liberális és félliberális orgánumokra hallgat?

Bezzeg, ha lapjaink mindennap több százezres táborhoz szólnának, ha követeléseink, panaszaink, érveléseink egyszerre hatalmas értelmiségi s népi tömegeknek lennének szellemi kincsévé, nem volna az a hatalom az országban, amelyre rá nem kényszeríthetnők a katolikus jogok és érdekek tiszteletbentartását! Ha ugyanazok az eszmék, indítások, fellelkesedések, meggyőzések, célkitűzések és akarások egyszerre egy sok-tízezres tábor lelkében érlelődnének egységes erővé, micsoda csodálatosan gazdag és eredményes katolikus fejlődés szökkenne szárba, milyen imponáló katolikus élet és erő kifejtés nőne sudárba hamarosan!

Ám épp ez az, amit sokszor még jóra való katolikusok sem akarnak megérteni. Nem tudják, nem veszik észre, mily hatalmas erővé izmosulhatnának a sajtójuk által. Nem veszik észre, milyen lappangó energiák szabadulnának fel bennük s általuk, milyen nagyszerű tettekkel duzzadó, öntudatos és céltudatos tábor lennének! Mennyivel tisztábban állna előttünk az életút, mennyivel biztatóbb a jövő, mennyivel egyensúlyozottabb a társadalmi együttlét, mennyivel több lenne a remény még a gazdasági és nemzeti kibontakozás irányában is! Milyen paradicsomország felé közeledhetnénk, ha sajtónk által lassankint diadalra juthatna nálunk a Krisztus-ország minden ígézetes szépsége, gondolatbősége, békéje és igazsága! Ha létrejönne köztünk a Quadregesimo anno s a Casti connubii tündérbirodalma! Ha téveszmék, nemzetpusztító kórságok, szabadelvű önzés és kizsákmányolás helyett Krisztus elvei s törvényei uralkodnának ezen a földön s derítenék fel az „aurea aetas”-t, a megváltott nemzedékek aranykorát!

Akinek a lelke elég művelt s a szíve elég katolikus, az nem rendelheti alá ezt a fölséges gondolatot egyéni szeszélyeknek, irodalmi ingyenkedésnek, politikai gusztusoknak.

Annak nem lehet legelső és döntő kérdés a katolikus lappal szemben, hogy ezt vagy azt a politikai irányt követi-e, hogy ezt vagy azt a napi problémát milyen szemszögből látja, hogy ezt vagy azt a közéleti egyéniséget miként ítéli meg. Ez is fontos lehet, de csak másod- és harmadsorban. Fő az, hogy ez a lap katolikus lap, a katolikus elveket képviseli, a katolikus

ügyet védelmezi: akkor már az enyém, a lelkemé, a szívemé, amelyet szeretek, amelyhez ragaszkodom, amelynek felvirágozását egész lelkemmel áhítom s minden erőmből előmozdítom. Akkor a katolikus lelkesedés olyasmit mond, amit az angol mond a hazájáról: „Right or wrong: my country” – igaza van-e, nem-e? de az én hazám! Politikailag, irodalmilag, taktikailag, technikailag ilyen vagy olyan – másodrendű kérdés: de ez az én sajtóm, mert az én hitemet, az én Egyházamat, az én hittestvéreimet védi és képviseli! Nem az a fontos, hogy ez a lap engem személyesen kiszolgál-e, nem-e, hogy közli-e a beküldött híreimet vagy éppen a verseimet, nem-e, hogy érdekes tárcákat hoz-e, ilyen vagy olyan terjedelmű-e, ilyen vagy olyan betűs-e, ad-e ingyen mellékleteket, nem-e. Ha katolikus és művelt katolikus vagyok, akkor elnézem ennek a lapnak még a hibáit és fogyatékoságait is – vajon a túloldalon nem néznek el az emberek a lapjaiknak sokat? – és szeretem és olvasom és terjesztem, mert az enyém, a hitemé, a fajtámé, az Istenemé. Nyomorult és gyáva felfogás az, amely a krisztusi és katolikus jelleget csak negyedsorban nézi a lapon, vagy talán éppen akadálnak és hátránynak érzi, s lapjának megválasztásában merő evilági szempontokat, irodalmat, piacot, politikát vagy személyi tekinteteket tekint elsőnek!

A magyar katolikusság lelkes várakozással tekint az Actio Catholica elé. Új, erős katolikus mozgalmakat vár tőle; érzi, hogy a cél felé az öntudatos szervezkedésen vezet át az út. Nagyon helyes. De eredményes lehet-e az A. C., a katolikus szervezkedés és erőgyűjtés, ha talán még templomjáró katolikusok is, talán még vallásos egyesületek tagjai is, talán még egyházközségi tanácsstagok és A. C. vezetők is a liberális és félliberális lapok mellé állnának? Ha a katolikus sajtótól olyan lapokhoz pártolnak át, amelyek némi alkalmi szenteltvíz-hintés ellenére sem mondhatók semmiféleképpen sem katolikus lapoknak? Itt már a katolikus gondolkodásnak és kötelességtudásnak oly megdöbbenő hiányával van dolgunk, amely szinte kétségessé teszi a jobbrafordulás és a katolikus talpraállás minden reménységét!

A katolikus sajtó orgánumai nem vehetik fel a versenyt a legtöbb másirányú lappal anyagi erőben, már azért sem, mert nincsenek meg azok a kapcsolataik a merkantil tényezőkkel, pl. a nagyhirdetésekkkel, mint odatúl. Sőt évről-évre sok tízezer pengős bevételről kénytelenek lemondani azért, mert nem hirdethetnek akármilyen mulatót, színdarabot, filmet, akármilyen üzleti vállalatot. Így is erőiket messze meghaladó mértékben állják a versenyt s főleg szerkesztői, tartalmi, eszmei részükben semmiféle tekintetben nem állanak a többi lapok mögött. Nekünk tüntetni kellene tehát mellettük: baráti körben, hivatalnok-társak között felfelszólalni érdekükben, nem pedig a gyáva defetizmus meghunyászkodásával a sorsára bízni sajtónkat s dezertálni tőle! Ha ezt cselekedjük, ha katolikus elvhűségünk és lelkesedésünk nem vezet el bennünket mindenekelőtt arra, hogy sajtónkat, szellemi légzőszervünket lényegesen megerősítsük: szerintem akkor bizony a Katolikus Akció sem érheti el célját. Azért az első, amivel a katolikus újjáéledést és talpraállást biztosítanunk kell, ez legyen: ébresszük fel köreinkben az általános mozgósítást, újítsuk fel legszélesebb körök katolikus sajtólelkesedését, vigyük diadalra a katolikus gondolatot, a katolikus erőt, a katolikus élni-akarást, azaz: vigyük diadalra a katolikus sajtót!

Függelék. Így írnak ők – így írunk mi ...

A sajtóapostol feltétlenül eredményessé teszi a működését, ha az öntudatlan, világnézeti lidércfények után induló katolikusnak kézzelfoghatóan feltárja az idegen sajtó és a katolikus sajtó közti nagy különbséget. Jóllehet ennek a bemutatására néhány évtizeddel ezelőtti időkből sokkal vaskosabb példákat lehet találni, mégsem szabad azt gondolni, hogy napjainkban teljesen elmosódtak volna a különbségek.

Még a század első világháborúja előtt a Borsszem Jankó minden gátlás nélkül karikatúrázta a Szentatyát, Az Est pedig vatikáni agglegénynek gúnyolta. A Pesti Hírlap Krisztust közönséges forradalmárnak kiáltotta ki és nyíltan ateizmust hirdetett. A Pesti Hírlap³ 1911. december 20-i számában például így ír: „Minek is Isten, amikor az ember maga az istenség?” December 25-én (karácsony ünnepén!) a vallástanítást támadja: „Miniszteri rendelettel kellene betiltani a szépen hangzó, de erkölcsi romlást okozó fakultatív vallási gyakorlatokat is.” 1919 februárjában már nem tudja magát tovább türtőztetni és így üvölti túl az elszabadult forradalom viharát: „... ki a hittannal az iskolából, mert a hittan nyilvánvaló hazugságokat önt a gyermekekbe”.

Mi sem természetesebb, hogy az ilyen szellemű sajtó fordított értelemben alkalmazza Remigius gondolatát, amelyet Klodvig-gal szemben így fejezett ki: „Amit eddig imádtál, azt égesd, és amit égettél, azt imádjad.” Az Est például Lenint egyenesen Krisztus helyébe állítja (1917. december 25. Karácsony ünnepe!):

Új Krisztus jött, de oly közel ma még,
Hogy fel sem éri ez a nemzedék
S nem súgja szent érzések percein:
Lenin! Lenin!”

Mindez azonban nem gátolja abban, hogy később (1919. február 22.) Kún Bélát is mint egy megváltó eszme vértanúját ugyanarra a piedesztálra ne állítsa, aki a rendőri ütlegek (?) után vértől borítva, hősies gesztussal csupán – egy cigarettát kért.

Hagyján még a forradalmi vezérek magasztalását, sokkal sötétebb képet fest az az elvakultság és a gyűlöletnek már valósággal tébolya, amellyel az ezeréves Magyarországot siettek szétrobbantani és megsemmisíteni: „Az eddigi Magyarország ezeréves épülete ma éjjel összedőlt! Ez a nász a mámor, az új erők napja” – írja 1918. október 31-én Az Est. Néhány nappal később pedig (november 5-én) a hadseregét szétugrasztó Lindner hadügyminiszterről így szól: „A történelem bizonyára nem lesz mostoha Lindner érdemeinek az elismerésében, aki a magyarság számára örökösen becses és hasznos szolgálatot tett.” Az Est-nek a szemében ekkor csak a románnak volt becsülete – érthető okokból: „a román nemzetörség annyira vigyáz a rendre, hogy például amikor tudomást szerzett arról, hogy egy gazdag zsidónak két ökrét elhajtották, intézkedett, hogy az elhajtott állatokat azonnal vigyék vissza a tulajdonoshoz”.

A forradalmi sajtónak egyik legviszatasztóbb bemutatkozása volt, amikor a szenvedő nép sebeit felfedő Prohászka támadt a kiöltözött gettó sötét aljasságával az egész nemzet szemeláttára az egyik baloldali újság „Mocskosszájú Püspök” címmel a következőket írta: „Kanászkodik, ferdít, hazudik, antiszemita heccet csinál! Ilyen mélyre süllyedt az aranyaszájú püspök, a szabadgondolkozó lipótvárosi renyhe zsidóasszonyok bálványá. A legaljasabb, leggyalázatosabb antiszemita uszítás zászlaját bontotta ki. Piszkos hangon, tajtékzó gyűlölettel kezdett heccelődni a zsidók ellen, de egyúttal a szociáldemokraták ellen is.” Az

³ Az idézeteket Kausz József: A Véreskezű Sajtó című tanulmányából vettük.

Egyenlőség pedig azt írta Prohászkaról: „Mi zsidók, edzett nép vagyunk... Kibírjuk ezt a székesfehérvári inkvizítort, azt a vérbenforgó szemű alakot... utolsó, tépett, rongyos, segédszolgálatos zsidó közlegénynek több joga van a magyar nemzet nevében beszélni, mint önnek.” (Alkotmány, 1918. július 9. – Kausz József i. m. 22. lapján.)

Ebben az időben csupán az Alkotmány védte a katolicizmust és annak elszánt harcosait, ugyanakkor egész mellel állt ki az ezeréves Magyarország fanatikus rombolóival szemben.

Az idegen sajtó nemcsak hogy forradalmat szított a lelkekben és az országban, hanem még azután sem ment a szomszédba egy kis hazug ferdítésért, ha nyugalanság keltéséről vagy tekintélyrombolásról volt szó. „Friedrich István vallomását – például – a szabadkőművesekről nagy betűkkel hozta 1921-ben Az Est: „A szabadkőműves páholyban láttam főpapokat.” Erre az Új Nemzedék kérdőre vonta Friedrichet, aki a következőket jelentette ki: „Papokat mondtam én és nem főpapokat. Mert a főpapokon kizárólag csak katolikus papokat értenek. Márpedig én református papokat értettem.” (Kausz i. m. 22. o.)

Az idegen sajtó azonban nemcsak lazított és ferdített, hanem csodálatosan és egyöntetűen hallgatott is, ha úgy látta jobbnak. Miért nem találták például a baloldali újságok szenzációnak 1925-ben az olaszliszakai csodarabbi milliós bankóhamisítását? Miért nem írtak ugyanezek a lapok a marxisták rémuralmáról, a mexikói és spanyolországi katolikus üldözésekről, amikor ártatlan embereket megkínoztak, meggyaláztak, elevenen elégettek és vadállati kegyetlenséggel legyilkoltak? Miért nincs egyetlen elismerő szavuk az EMSzO-k vagy a Hivatásszervezet szociális erőfeszítéseiről és eredményeiről?

Szomorú, de szinte már természetes, hogy mindaz, ami katolikus, legyen bár nemzeti életünk szempontjából még oly jelentős, csupán a katolikus sajtóban jut méltó ismertetéshez. Például milyen röviden, milyen futólagosan emlékeztek csak meg a nemkatolikus (ún. keresztény lapok) 1936-ban, Budavára felszabadulásának emlékűnnepén XI. Ince pápáról, akinek elsősorban köszönhető az újjáéledő keresztény Európának ez a sikere. Melyik volt az, amelyik megfelelő keretben emlékezett volna meg a pápai hadseregről és a millió- meg milliószámra küldött aranyakról?

Sokat lehetne még írni napjaink idegen sajtójáról, amely ha finomult is valamelyest a hanghordozásában, mégis a katolicizmussal szemben vagy érdektelenséget jelent be, vagy pedig közvetve, esetleg közvetlenül támadja. Közvetve támadja például, amikor dekadens életszemléletet akar a nagy tömeggel megkedveltetni. Gondoljunk csak a „Mandragora” vagy a „Halálos tavasz” hírlapi ismertetéseire és bírálataira. – Közvetlenül pedig, amikor az egyházi vagy az iskolai hittanítás ellen ír, idejétmúlt, avult dolgoknak tüntetve fel például a hazafias szellemű és színvonalban is vezető helyen álló szerzetesgimnáziumainkat. – így írnak ők!

Figyeljünk fel azonban arra a tényre is, hogy minden katolikus kérdésben, akár terjedelem, akár korrektség vagy a hang méltósága szempontjából, a mi lapjaink állanak az első helyen.

Gondoljunk csak arra, amikor még a „legharcosabb” katolikus lap, a Magyar Kultúra is az alábbi hangnemben írt 1936. december 5-i számában a katolikusok millióit önérzetükben mélyen sértő Sztranyavszky-féle politikai kirohanásról: „... az utóbbi hetek nyugalmát és a kormányzó úr római látogatásához kívánatos belső nemzeti egységet mélységesen felkavarta az ismert Sztranyavszky-botrány hullámmása. – Sztranyavszky Sándor, a képviselőház elnöke a lutheránus felekezeti kisebbség zsinatán durva és sértő inzultussal illette a katolikus Egyházat és társadalmat. Kirohanásának alapja a reverzális vita volt, amelynek során ő maga a legmerekvebb szankciók alkalmazását sürgette azok ellen a lutheránusok ellen, akik más félnek adnak reverzalist. Nyilatkozatának bántó kitételei ezúttal talpraállították a katolikus közvéleményt s a tiltakozás elemi erővel zúgott fel az egész országból. Két héten át naponta százával érkeztek a tiltakozó levelek és sürgönyök a miniszterelnökhöz. Egyházközségek, egyesületek, intézmények, végül maga az Actio Catholica jelentette be erélyes tiltakozását az

ellen, hogy egy közéleti férfiú, még hozzá a magyar képviselőház elnöke, akinek mindenféle pártatlannak s más felekezetekkel, névleg az ország túlnyomó többségét alkotó katolikusokkal szemben a legkényesebb tapintattal kellene lennie, ilyen inzultussal illesse a katolikus Egyházat. Kérték a miniszterelnököt, hogy ünnepélyes ígéretét, amellyel a felekezeti béke fenntartását ígérte, most hát váltsa valóra és szólítsa fel a méltóságára méltatlanná vált elnököt helyének elhagyására.”

Így írunk mi: komolyan, méltóságteljesen, de mindenkor őszintén és határozottan.

Lehet még kérdéses, hogy milyen lapokat járassanak a katolikusok?!